

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra celoživotního vzdělávání a podpory studia

**Kariérové poradenství ve středním odborném
vzdělávání**

Bakalářská práce

Autor: **Barbora Haisová**

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Jirsáková, Ph.D.

2022

Zadávací list

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

Kariérové poradenství ve středním odborném vzdělávání

vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V dne

.....
(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěla poděkovat především paní PhDr. Jitce Jirsákové, Ph.D., za její vedení, odborné rady a čas, který mi věnovala při psaní mé bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala paní Bc. Aleně Kadlecové, za její velice vstřícný přístup a pomoc při realizaci praktické části mé bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala studentům Střední školy zemědělské a potravinářské v Klatovech za vyplnění dotazníku, který byl vyhodnocen v praktické části bakalářské práce. Také děkuji všem, kteří mi po čas studia pomáhali.

Abstrakt

Bakalářská práce s názvem Kariérové poradenství ve středním odborné vzdělávání je tvořena teoretickou a praktickou částí. Cílem bakalářské práce bylo analyzovat kariérové poradenství na vybrané střední odborné škole v Plzeňském kraji.

V teoretické části bylo popsáno kariérové poradenství jako takové. Byly zde definovány základní pojmy, jako jsou kariéra, kariérní zralost, poradenství, teorie kariérního vývoje, volba povolání a další.

V praktické části se bakalářská práce věnuje charakteristice vybrané střední odborné školy. K analýze poskytovaného kariérového poradenství bylo využito jak kvantitativního, tak kvalitativního výzkumného šetření. Kvantitativní šetření bylo prováděno formou dotazníku pro žáky končících ročníků učebních a maturitních oborů. Jako kvalitativní šetření byl proveden rozhovor s kariérovou poradkyní působící na dané střední škole. Na základě obou šetření byla navržena různá doporučení na zvýšení efektivity kariérového poradenství na škole, která byla předána kariérové poradkyni.

Klíčová slova

kariérové poradenství, střední odborná škola, kariéra, člověk a svět práce

Abstract

Bachelor thesis entitled Career counseling in secondary vocational education it consists of theoretical and practical parts. The aim of the bachelor thesis was to analyze career counseling at a selected secondary vocational school, more specifically at the Secondary School of Agriculture and Food in Klatovy.

The theoretical part described career counseling as such. Basic concepts such as career, career maturity, counseling, career development theory, career choice and more were defined here.

In the practical part, the bachelor's thesis focuses directly on the above-mentioned secondary vocational school. Both quantitative and qualitative research was used to analyze the career guidance provided. The quantitative survey was conducted in the form of a questionnaire for students of the ending years of teaching and graduation fields. As a qualitative survey, an interview was conducted with a career counselor working at a given high school. Based on both surveys, various recommendations were proposed and passed on to the career counselor.

Keywords

career counseling, secondary vocational school, career, man and world of work

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Cíl a metodika	11
2 Vymezení základních pojmů	12
2.1 Poradenství	12
2.2 Kariéra	13
2.3 Kariérové poradenství	13
2.4 Teorie kariérního vývoje	14
2.5 Kariérní zralost	16
2.6 Kariérní rozhodování	17
2.7 Volba povolání	18
3 Adolescence	19
3.1 Charakteristické znaky adolescenta	19
3.2 Psychický a emoční vývoj v období dospívání	20
4 Kariérové poradenství ve středním odborném vzdělávání	22
4.1 Rámcové vzdělávací programy (RVP)	22
4.2 Školní vzdělávací programy (ŠVP)	23
4.3 Člověk a svět práce	24
4.3.1 Realizace KP ve škole	25
4.3.2 Změny z hlediska vzdělávání	26
4.4 Kompetence absolventa	27
4.5 Realizace KP ve škole	30
4.5.1 Interní kariérové poradenství	31

4.5.2	Externí kariérové poradenství	32
4.6	Školní poradenské zařízení (vyhlášky, zákony).....	32
4.7	Náplň práce kariérového poradce.....	34
PRAKTICKÁ ČÁST		36
5	Charakteristika střední školy	36
5.1	Metodika	40
5.2	Dotazníkové šetření	41
5.3	Rozhovor s kariérovou poradkyní	41
5.4	Vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření.....	46
5.5	Vyhodnocení výzkumných otázek	57
5.6	Vlastní doporučení	58
ZÁVĚR		60
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ		61
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....		66
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....		67
SEZNAM PŘÍLOH.....		68
PŘÍLOHA Č. 1		
PŘÍLOHA Č. 2		

ÚVOD

„Chceš-li být opravdu úspěšný a šťastný, musíš dělat to, co tě doopravdy baví.“

(Walt Disney)

V rámci celoživotního vzdělávání a kariérového poradenství ve školách, je v dnešní době důležité, aby na žáky působila autorita, která by jim napomáhala s jejich kariérním růstem. Každý absolvent by měl mít po ukončení studia zájem dále se vzdělávat nebo být zaměstnáván. Je zapotřebí zachovat odpovědnost jedince sama za sebe a svobodu v řízení své činnosti.

Volbou nevhodného povolání se může jedinec vystavit i riziku nezaměstnanosti, z toho důvodu je důležité, aby se jedinci dobře informovali a přemýšleli nad volbou své profese. Proto je dnes kariérové poradenství poskytováno na základních školách, středních, případně vysokých školách, aby se riziku nezaměstnanosti a volbou nevhodného povolání zabránilo. Poradenství na školách poskytuje žákům určitou pomoc (Vendel, 2008, s. 11).

V teoretické části práce jsou zmíněny základní pojmy kariérového poradenství, jako jsou kariéra, kariérní zralost, rozhodování a další, ale také i téma adolescence, kompetence absolventa, ŠVP a RVP. Vzhledem k zaměření práce zmiňuji zejména kompetence absolventa, ŠVP A RVP pro obor kuchař – číšník. V praktické části byl proveden rozhovor s kariérovým poradcem na škole a následně dotazníkové šetření pro žáky. Dále bylo provedeno vyhodnocení dotazníku a poté vyhodnocení výzkumných otázek.

Téma kariérového poradenství jsem si vybrala, protože mi přijde zajímavé a není tématu věnováno dostatek času a informací, a to především žákům, ale i zaměstnancům nebo jiným osobám. Kariérové poradenství je zapotřebí více propagovat a zapojovat do výuky žáků, ale zároveň i poskytovat individuální konzultace s poradcem. Je zapotřebí této oblasti pomoci, protože dle mého názoru bude čím dál více nabírat na důležitosti, jelikož poradenskou pomoc v oblasti profesní kariéry bude využívat více lidí.

S kariérovým poradenstvím se lze setkat především v tématu Člověk a svět práce, které je obsaženo v RVP a ŠVP. Žáci by se měli po ukončení studia umět orientovat na trhu práce, znát své odborné kompetence, umět vyhledávat informace na trhu práce a další. Organizaci kariérového poradenství na škole by měl mít na starost kariérový poradce, který je k dispozici žákům, rodičům ale i zaměstnancům.

Na střední odborné škole je profesní zaměření klíčové, i když často opomíjené. Cílem práce je tedy zjistit jakým způsobem je kariérové poradenství na vybrané střední škole realizováno, případně jakou formou.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Cíl a metodika

Cílem závěrečné práce bylo zjistit současný stav kariérového poradenství na vybrané střední odborné škole. Na základě kvalitativního a kvantitativního šetření byly zjištěny potřeby školy i žáků z pohledu kariérového poradenství a byly navrženy možné inovace v implementaci kariérového poradenství do výuky pro vybranou střední odbornou školu.

Jako první byla provedena rešerše literatury zabývající se problematikou kariérového poradenství. V praktické části bylo provedeno jak kvalitativní, tak kvantitativní šetření. Dále byl proveden rozhovor s vedením školy a výchovným poradcem a následně dotazníkové šetření mezi žáky 3. a 4. ročníků vybraných oborů, na jejichž základě jsou navrženy možné inovace v implementaci průřezového tématu Člověk a svět práce.

2 Vymezení základních pojmů

2.1 Poradenství

„Poradenství poskytuje informace o vhodných studijních, pracovních a jiných příležitostech a interpretuje výsledky diagnostických zkoušek osobnosti“. Poradenství se většinou zaměřuje na pomoc normálním, psychicky a tělesně zdravým lidem, a to při volbě a výběru povolání (Kohoutek, 1998, s. 9).

Poradenstvím je myšlena pomoc jedinci, která se může týkat pomoci s učením, rozvojem znalostí, dovedností a hodnot. Způsob poskytnutí pomoci záleží na správném zvolení strategie. Odlišná definice poradenství je od Lavase a Handala, která zní: „poskytovat poradenství znamená pomáhat jiné osobě spojovat hodnoty, teoretické znalosti a vlastní zkušenosti z každodenního života, nikoli obecně, ale ve spojení s myšlením a jednáním každého člověka v konkrétní situaci“ (Inglar, Bjercknes, Lappen aj., 2002, s. 39).

Podle Kohoutka je poradenství charakterizováno takto: „poradenství můžeme charakterizovat jako interpersonální (interindividuální) komunikaci, proces a vztah, v němž je osob (poradce, ať je to již pedagog, psycholog, lékař nebo právník atd.) se pokouší svou radou prokázat službu, pomoci či prospět, být výchovně užitečná tomu, komu radí (osobám, jednotlivcům i skupinám)“ (Kohoutek, 1998, s. 8).

Inglar, Bjercknes, Lappen aj., (2002, s. 20-35) rozdělují poradenství do čtyř strategií/přístupů:

- vedení – typická zejména pro právního poradce;
- mentorování – typické zejména pro sociální poradce;
- gestalt poradenství – nejčastěji používané ve školství (např. učitel výpočetní techniky);
- reflektivní poradenství – tuto metodu můžeme popsat jako metodu analytickou nebo reflektivní.

Všechny strategie (přístupy) jsou v poradenství účinné. Hlavním cílem poradenství je uvědomit si problém (např. výběr povolání, problém v rodině) a pracovat s tímto problémem až do vyřešení. Proto poradenství rozdělujeme na aktivní a pasivní, dále

na individuální a skupinové. Individuálním poradenství probíhá pouze mezi jedincem a poradcem, skupinové poradenství probíhá mezi skupinou osob a poradcem – s tímto poradenstvím se můžeme setkat např. ve škole. Samozřejmě existují i jiné odvětví poradenství např. párové či rodinné poradenství.

2.2 Kariéra

Bělohlávek (b) (1994, s. 11) definuje kariéru jako: „dráhu životem, zejména pak profesionální, na které člověk získává nové zkušenosti a realizuje svůj osobní potenciál“.

Kariérou může být myšleno, zaměstnání nebo pracovní místo. Kariéru je možné vybudovat u jedné společnosti nebo v mnoha společnostech a je možné ji nazývat jako „kariérní cestu“. Kariéra zahrnuje vzdělání, školení a pracovní zkušenosti. Během budování naší kariéry bychom měli využít naše dosažené vzdělání, zkušenosti, abychom se kariérně dostali výše (MYMNCAREERS, 2021).

Dnes člověk žije v době, kdy rychle vznikají nové pracovní pozice a ty staré postupem času zanikají. Zejména pokud hovoříme o vývojových aplikacích a uplatnění pracovních pozic v globálním měřítku světa. Lidé v dnešní době musí ve svém zaměstnání přijímat větší zodpovědnost za porozumění svým potřebám, stanovení cílů a řízení své kariéry. Proto tato změna vyvolává jiný přístup k práci, lidé hledají zaměstnání, které vyhovují jejich životu, než aby hledali zaměstnání, do kterého sami zapadnou (Pýchová, Košťálová aj., 2020, s. 11).

2.3 Kariérové poradenství

Podle Peavyho je „poradenství proces, který ukazuje záměr, dává naději, dodává odvahy, nabízí vyjasnění a nabízí aktivaci“ (Peavy, 2013, s. 18).

„Kariérové poradenství je proces, v rámci, kterého mají lidé v průběhu celého života možnost poznat a rozvíjet své schopnosti, dovednosti a zájmy. Umožňuje lidem řídit jejich individuální dráhu ve vzdělávání a odborné přípravě, v práci i v jiných oblastech, a využívat k tomu schopnosti a dovednosti, které mají.“ (MŠMT,2021).

S kariérovým poradenstvím se můžeme setkat ve školství a na úřadu práce. Služby kariérního poradenství může nabízet škola jakéhokoliv druhu, vzdělávací instituce,

zaměstnavatel, nevládní organizace, veřejný nebo soukromý sektor. Může tedy probíhat individuálně nebo skupinově dále může probíhat osobně nebo distančně (např. pomocí webových aplikací, aj.) (Vendel, 2008, s. 51).

Kariérové poradenství může mít různé formy, které podporují dítě, mladého člověka či dospělého v tom, aby se naučil orientovat v sobě a v kontextu, ve kterém žije a bude žít v budoucnosti. Dnešní mladí lidé se musí rychle rozhodovat a orientovat se v široké škále pracovních příležitostí, také budou muset naučit se snášet určitá rizika, která sebou tato doba nese. Kariérové poradenství pomáhá uvědomovat si různé věci a to pomocí kladení otázek, které nám pak mohou pomoci při rozhodování o svém směřování. Takže to neznamena, že jsi jdu pro radu k nějaké autoritě, protože jediným odborníkem na svůj život bude vždy samotný člověk (Pýchová, Košťálová aj., 2020, s. 13).

Kohoutek (1998, s. 6) tvrdí, že psychologické poradenství může být: „přínosem nejen pro volbu povolání, ale i pro řešení výukových a výchovných problémů, musí být přístup psychologa k mladému člověku odlišný od přístupu učitele nebo vychovatele, musí být v něčem specifický“.

Podle Vendela (2008, s. 51) vidí kariérové poradenství jako „poskytování informací (tištěných, elektronických nebo jiných), diagnostických nástrojů, poradenských rozhovorů, kariérních vzdělávacích programů (na ohodnocení svých schopností, možností a získání dovednosti řídit vlastní kariéru), testovacích programů, programů pro podporu hledání práce a poradenství v období životních změn“.

2.4 Teorie kariérního vývoje

V průběhu existence kariérového poradenství byla vytvořena již řada teorií k volbě povolání, která koresponduje s osobností jedince. Tyto teorie můžeme využívat na základních školách i středních odborných školách. Podle Vendela (2008, s. 22-45) se jedná o tyto zmíněné:

- *Hollandův model typů osobnosti a pracovního prostředí* – jedná se o strukturální teorii, která je rozdělena do šesti osobnostních typů dle pracovního zařazení. Jedná se o tyto druhy typu: realistický, vědecký,

umělecký, společenský, podnikavý a konvenční. Jedná se o tradiční model volby povolání, který porovnává požadavky na zaměstnání s rysy jedinci osobnosti.

- *Teorie životních stádií D. Supera neboli Super teorie* – jedná se o sérii událostí (vývoj jedince), který je rozdělen do pěti hlavních stádií kariérního vývoje. Jsou to:

- růst (asi do 11 let),
- zkoumání (asi 11-20 let),
- uskutečnění (20 let věku až střední dospělost),
- udržování (střední dospělost – pozdní dospělost),
- odchod (pozdí dospělost).

Podle Supera vyjadřujeme volbou povolání svůj obraz o sobě, proto je důležité, aby žáci měli veškeré informace o sobě, a tím se pak dokážou rozhodnout pro zaměstnání, které bude odpovídat jejím schopnostem a zájmům.

- *Teorie volby zaměstnání a klasifikační systém zaměstnání A. Roeové* – teorie je zaměřená na předpokladu výběru zaměstnání, která je založená na individuálních rozdílech mezi jedinci. Roeová rozděluje zaměstnání na „orientované na lidi“ a „neorientované na lidi“. Systém obsahuje osm skupin a šest úrovní (kdy šestá se nejnížší a první je nejvyšší pracovní pozice, každé skupiny). Skupiny rozdělujeme na: služby, obchodní vztahy, organizování, technologie, práce venku v přírodě, věda, všeobecná kultura, umění a zábava. Úrovně rozdělujeme na: profesionální a řídicí I (vysoký stupeň vzdělání), profesionální a řídicí II (titul bakalář nebo magistr), poloprofesionální (vzdělání s maturitou), kvalifikovaná (učňovské vzdělání), polo kvalifikovaná (rekvalifikace), nekvalifikovaná (zácvik). A. Roeová se snažila svou teorií dokázat, že lidé vybírající si určitá zaměstnání měli podobný způsob výchovy, tím ukazuje na souvislost rodič – dítě.
- *Scheinovy kariérní kotvy* – po nástupu do zaměstnání si každý pracovník vypracuje své profesní sebepojetí, které má tři složky, tvořící kariérní kotvu: 1) obraz svých schopností, 2) obraz motivů a potřeb, 3) obraz postojů a hodnot. Jedná se tedy o soubor vnímání vlastního talentu, hodnot a motivů.

E. H. Schein proto rozlišuje pět kariérních kotev, jedná se o: manažerské kompetence, technicko – funkční kompetence, jistota, tvořivost a samostatnost.

- *Typy osobnosti I. Myersové* – tato psychologická teorie vychází z práce C. G. Junga „Psychologické typy“. Tato teorie nebyla původně vypracovaná jako teorie kariérního vývoje, jedná se o teorii typů osobnosti. I když se nejedná o teorii kariérního vývoje i přesto je velmi populární u kariérových poradců. Tuto teorii rozdělujeme na dva základní pojmy: 1) vnímání vs. usuzování, 2) extroverze vs. introverze.

Další teorie, které by měl kariérový poradce znát

- *Konstruktivistickou teorii* – tato teorie je zatím ve fázi formování. Za základní principy konstruktivistické teorie považujeme (Peavy, 2013, s. 38-43):
 - poradce vychází z předpokladu, že neexistuje jedna pravdivá, objektivní realita, ale mnohočetné reality;
 - poradce chápe, že lidé žijí v sociálním světě, jenž je rozdílný. „Pravidla, podle nichž žijeme“ jsou výsledkem vyjednávání mezi lidmi;
 - konstruktivistická poradenská praxe vychází z předpokladu, že se jedinci vždy nacházejí v nějaké životní situaci, ve které potřebují pomoc;
 - poradenství je činnost zaměřená na kulturní diverzitu.
- *Krumboltzova teorie* – autorem této teorie je kariérní teoretik John Krumboltz. Jádrem této teorie je skutečnost, že nepředvídatelné sociální faktory, náhodné události a faktory prostředí jsou důležitými vlivy na životy klientů. Úkolem poradce je pomáhat klientům přistupovat k věcem pozitivně. Uvádí, že nerozhodnost je žádoucí a rozumná, protože umožňuje klientům těžit z neplánovaných událostí. Tato teorie se nazývá také jako plánovaná náhoda (Krumboltz's Theory, 2021).

2.5 Kariérní zralost

„Kariérní zralost je centrálním pojmem přístupu k volbě povolání. Zahrnuje poznání úrovně jedince při plnění vývojových úloh, které se týkají volby povolání. Poukazuje

na připravenost jedince uskutečňovat informované, věku přiměřené kariérní rozhodnutí a vypořádat se s kariérodními vývojovými úlohami“ (Vendel, 2008, s. 20).

Podle Bělohlávka (b) (1994, s. 59-60) zařazujeme kariérní zralost mezi čtrnáctý a devatenáctý rok v životě člověka – je to čas, kdy si mladí lidé vybírají mezi různými typy škol a učebních oborů. I když se tento krok považuje za rozhodující a osudový, ne vždy je tomu tak. Většina lidí dnes pracuje v jiném oboru, než ve kterém se vyučili nebo vystudovali. To může být způsobeno tím, že lidé v tomto věku nejsou plně kariérně zralí a působí na ně řada vnějších i vnitřních faktorů. Mezi tyto faktory můžeme zařadit např. povolání rodičů, příjem a vzdělání rodičů, inteligenci jedince, osobnost, profesionální zájmy, názory kamarádů/blízkých lidí.

Vendel (2008, s. 21) tvrdí, že „se předpokládá, že žáci jsou pro rozhodování o své pracovní budoucnosti zralí už ve svých 14-15 letech. Realita je však taková, že značné procento žáků základních škol i studentů středních škol se neumí rozhodnout o své pracovní budoucnosti“.

Podle teoretického předpokladu se má kariérní zralost s věkem zvyšovat. Ve většině výzkumů na toto téma se potvrzuje, že na kariérní zralost má vliv nejen věk, ale i gender identita. Pokud se zaměříme na spojitost mezi kariérovou zralostí a pohlavím, tak podle výzkumů jsou dívky více kariérně zralejší než chlapci (Vendel, 2008, s. 20).

Ve skutečnosti jsou potíže žáků v kariérním vývoji tak časté, že je potřeba jistý druh pomoci - např. získání informací o školách a povolání, možnosti uplatnění na trhu práce atd. Proto se v poslední době můžeme tento druh pomoci znát pod názvem „poradenské potřeby“ nebo „potřeby týkající se plánování života“. Tyto poradenské potřeby naplňuje odborník – kariérový či výchovný poradce (Vendel, 2008, s. 21).

2.6 Kariérní rozhodování

Pomocné aktivity při rozhodování jsou rozděleny podle toho, jak tyto aktivity pomáhají při kariérním rozhodování a zároveň vystihují šíři služeb kariérového poradenství v českých školách a jedná se o (Watts, 2009):

- kariérové informace;
- kariérové vzdělávání;

- kariérové poradenství.

Podle Holečka (2014) je úspěšným poradcem ta osoba, která poskytuje informace jedinci, vyznačuje se racionálním přístupem, emocionální stabilitou, zdravým sebevědomím a integrovanou osobností. Tato osoba (poradce) má přirozenou autoritu, která vzniká především z osobní charakteristiky jedince.

2.7 Volba povolání

Průcha, Walterová a Mareš (2003, s. 274) definují volbu povolání jako proces zahrnující rozhodování o volbě studia nebo přípravy na povolání, konkrétního povolání a celou profesní dráhu člověka. Volba povolání je součástí celkového vývoje osobnosti, v němž hlavní roli hrají rozhodovací procesy.

Farková (2008, s. 189) tvrdí, že „při volbě povolání jde vždy o vzájemné sladění dvou základních tendencí. Jednak z hlediska samotného mladého člověka jde o volbu oblasti, která jej bude co nejvíce uspokojovat z hlediska specifických schopností, zájmů a osobních sklonů. Na druhé straně je zde také tlak společnosti pro získání pracovníků, kteří by nejlépe přispívali k realizaci společenských úkolů.“ Při volbě povolání či profesní přípravy bývají rozlišovány následující typy (Farková, 2008, s. 189):

- **Typ A** – volba se orientuje v podstatě podle přání a volby rodičů či jiných významných dospělých osob, nebo podle náhodných vnějších faktorů. Na osobní sklony a zájmy dospívajícího není brán zřetel. Je zde převažující pasivní podřízení se.
- **Typ B** – převažuje rovnováha. Dospívající má určité přání, představa je často nejasná a nepevná, určuje spíše širší orientaci, ne konkrétní povolání. Konkrétní povolání je pak voleno buď později, nebo pod vlivem různě silného tlaku okolí.
- **Typ C** – volba je řízena osobním plánem. Ten je založen na cílech vlastního života, často velmi dlouho předem promyšlených. Tito lidé jsou zpravidla iniciativní, rozhodní a cílevědomí, mají velice silné seberealizační tendence.

3 Adolescence

Termín adolescence je odvozen z latinského slovesa (adolescere) to v překladu znamená dorůstat, dospívat, mohutnět. Adolescence je termín, který nám označuje určité období našeho života od 15 do 20 (22) let (Macek, 2003, s. 9).

Podle Kohoutka (1998, s.48) je období adolescence vyznačováno jako „cílevědomá snaha sebepoznání, sebehodnocení a napodobování životních vzorů. Vytvářejí se návyky pravidelné sebekontroly, sebeanalýzy, roste zájem o získání zpětné vazby o vlastní psychice a osobnosti ze strany okolí. Cíle adolescentů mají reálnější podobu“.

Podle Vágnerové (2012, s. 367) je adolescence období dospívání a zároveň časovým obdobím mezi dětstvím a dospělostí. Zahrnuje určitou délku života a to od 10 do 20 let. Během tohoto období dochází ke komplexní proměně osobnosti ve všech oblastech. Dospívání je určitá specifická životní etapa, která si nese své typické znaky v rámci životního cyklu.

Toto období můžeme rozlišovat podle Macka (2003, s. 10) na tři fáze adolescence „časnou adolescenci v časovém rozmezí zhruba 10(11) - 13 let, střední adolescenci vymezenou přibližně intervalem 14–16 let a pozdní adolescenci od 17 do 20 let, popřípadě mnohem déle“ nebo podle Vágnerové (2012, s. 369-370) na dvě fáze: raná adolescence, která zahrnuje prvních pět let dospívání přibližně mezi 11-15 rokem a pozdní adolescence ta zahrnuje zbylých pět let života přibližně od 15 do 20 let.

Z toho plyne, že na adolescenci máme mnoho různých teorií a názorů od různých autorů, které se mohou mezi sebou lišit. Někteří autoři rozdělují adolescenci do tří fází (prepubertu/časná adolescence, pubertu/střední adolescence a adolescenci/pozdní adolescence) a zbytek autorů do 2 fází (puberta, adolescence). I přesto, že se různé názory odlišují, i tak se autoři shodují, že období adolescence je hluboká a zásadní změna kdy může být obrazně řečeno „z popela dětství se rodí fénix dospělého“ (Farková, 2008, s. 185).

3.1 Charakteristické znaky adolescenta

Adolescence je určitá délka života, kdy si přepisujeme status „dítěte“ na status „dospělého“. Je to období, kdy mladý člověk chce vypadat a žít jako dospělí, i když

mu k tomu chybí důležité předpoklady jako je zkušenost a zodpovědnost. Mezi charakteristické znaky pro toto období můžeme zahrnout (Psychický vývoj, 2020):

- hormonální změny;
- navazování prvních kontaktů – první zamilovanost, partnerský a sexuální život;
- fyzické vyvržení – ukončen proces růstu, ustálení fyzické váhy;
- péče o sebe samotného – vzhled;
- hlubší socializace – budování nového přátelství;
- hledání vlastního místa – ustálení si vlastních hodnot a cílů;
- pocit nejistoty – na jakou školu se přihlásit, čím budu;
- osamostatňování se – touha stát se dospělým.

3.2 Psychický a emoční vývoj v období dospívání

Na psychologický vývoj má především vliv zrání mozku adolescenta, který závisí na vnějších podmínkách, které mohou přinášet různě změny v chování daného jedince. Kuhn (Vágnerová, 2012, s. 372) tvrdí, že „dospívající ovlivňují svůj vlastní vývoj ve větší míře než děti tím, že si sami volí, co budou a posilují tak určité neuronální spoje“.

Podle Kanner (1959) (Langmajer a Krejčířová, 2006, s. 148) je „období dospívání *velký překladatel*, který biologické a sociální i kulturní normy překládá do individuálního jazyka jedince, a tím ho nutí volit základní formy osobní existence. I když dospívání není náhlým a přesně odděleným úsekem života, ale navazuje ve všem na předchozí fáze a přechází opět plynule do dospělosti“.

Dospívání může provázet i emoční nevyrovnanost, časté a nápadité mohou také být i změny nálad, impulzivita v jednání, nestálost a nepředvídatelnost v reakci a postoji. Ve školním prostředí se můžeme setkat s poruchou koncentrace pozornosti spojenou s emoční nestálostí (Farková, 2008, s.185). Tímto způsobem jsou často charakterizovány emoce v dospívání, ne vždy musí jedinec tyto charakteristické znaky mít.

Ve starších literaturách bychom se dozvěděli, že celé období adolescence (zvláště první část-pubescence) je nejčastěji charakterizováno jako období emoční lability,

která je spojená s vnitřními změnami jedince. V novějších pracích toto tvrzení potvrzují jen částečně. Ve výzkumu, který prováděla Meadová se popisuje, že období adolescence není vždy bouřlivé, ale může být toto období naopak nudné, nezajímavé a nebouřlivé. To vše mohou způsobit biologické proměny jednice, které v období dospívání probíhají (Langmeier a Krejčířová, 2006, s.147).

„Mladí lidé nedosahují jednotlivých částí dospělosti najednou, a proto není možno jasně určit horní hranici (ukončení) adolescentního věku. A to tím spíš, že poslední vývoj přináší dle pozorování mnoha sociologů a psychologů vznik historicky nového životního období, jímž je takzvaná vynořující se nebo také opožděná dospělost. Jde o až desetileté (a někdy i delší) období následující po dvacátých narozeninách, kdy je člověk sice již tělesně a pohlavně „hotov“, ale psychologicky a sociálně na svou dospělost prodlouženě čeká“ (Šance dětem, 2021).

Podle světové zdravotnické organizace (WHO) potřebují adolescenti ochranu např. před poškozováním a zároveň i podporu k nezávislému rozhodování. Toto je klíčové k tomu, aby adolescenti byli psychicky zdraví a v pohodě. Proto se všeobecný pracovní program WHO zavazuje pracovat s adolescenty, jako s partnery a tím zlepšit zdraví dospívajících (WHO, 2021).

4 Kariérové poradenství ve středním odborném vzdělávání

4.1 Rámcové vzdělávací programy (RVP)

„Rámcové vzdělávací programy (RVP) tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů vzdělání v předškolním, základním, základním uměleckém, jazykovém a středním vzdělávání. Do vzdělávání v České republice byly zavedeny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání“ (Rámcové vzdělávací programy, 2021).

RVP pro střední odborné vzdělávání jsou (RVP kuchař-číšník, 2007, s. 2; NÚV, 2022):

- „státem vydané pedagogické (kurikulární) dokumenty, které vymezují závazné požadavky na vzdělávání v jednotlivých stupních a oborech vzdělání, tzn. zejména výsledky vzdělávání, kterých má žák v závěru studia dosáhnout, obsah vzdělávání, základní podmínky realizace vzdělávání a pravidla pro tvorbu školních vzdělávacích programů;
- závazným dokumentem pro všechny školy poskytující střední odborné vzdělávání, které jsou povinny jej respektovat a rozpracovat do svých školních vzdělávacích programů;
- veřejně přístupným dokumentem pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost;
- otevřeným dokumentem, který bude po určitém období platnosti nebo podle potřeby inovován“.

Rámcově vzdělávací programy se dále upravují podle typu vzdělání, které absolvent obdrží při úspěšném ukončení studia. Jedná se zde o obory J, E, H, obory L0 a M, konzervatoře a L5 (nástavbové studium). Každý jednotlivý obor musí mít svůj rámcově vzdělávací program a podle něho si každá škola dále vytváří své školní vzdělávací programy (ŠVP). Rámcové vzdělávací programy nám představují jeden z hlavních kurikulárních dokumentů, proto je potřeba sledovat jejich případné aktualizace.

4.2 Školní vzdělávací programy (ŠVP)

Školní vzdělávací programy jsou pedagogickým dokumentem, který si každá škola zpracovává sama na základě příslušného RVP, a to pro každý obor vzdělání. ŠVP vytváří pedagogičtí zaměstnanci školy a schvaluje jej a vydává ředitel, který zodpovídá za soulad s příslušným RVP. Naplnění programu pak kontroluje Česká školní inspekce. Podle ŠVP se uskutečňuje výuka. Škola má povinnost každému zájemci umožnit seznámení se ŠVP (Infoabsolvent, 2021).

V tomto dokumentu škola vymezuje, co považuje ve svém vzdělávání za nejdůležitější, na co se zaměřuje, co bude především podporovat a rozvíjet, co se stane jejími prioritami atd. Zaměření školy vychází z výchovných a vzdělávacích potřeb žáků, z kvalifikovanosti pedagogického sboru, případně ze vzdělávacích tradic školy a musí být v souladu s cíli vzdělávání. Zaměření je možné vymezit prostřednictvím profilace školy, výchovných a vzdělávacích priorit, záměrů v určitých oblastech vzdělávání a života školy (např. škola zaměřená na výuku cizích jazyků, škola podporující zdraví, škola zaměřená na environmentální výchovu, na vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami). Podle RVP obsahuje ŠVP tyto části (Kašparová, 2012, s. 26-27):

- úvodní identifikační údaje;
- profil absolventa;
- charakteristiku vzdělávacího programu;
- učební plán;
- přehled rozpracování obsahu vzdělávání v RVP do ŠVP;
- učební osnovy nebo vzdělávací moduly;
- popis materiálního a personálního zajištění výuky v daném ŠVP a oboru vzdělání;
- charakteristiku spolupráce se sociálními partnery při realizaci daného ŠVP.

4.3 Člověk a svět práce

Podle Szebestové (2012, s. 55) průřezové téma Člověk a svět práce vytváří významnou roli při zahájení vzdělávání na střední odborné škole. Je zapotřebí připravit takové absolventy, kteří se dokážou uplatnit na trhu práce i v životě, to je považováno za základní výchovně vzdělávací cíl tématu Člověk a svět práce. Tímto průřezovým tématem žák získává odborné znalosti a dovednosti, které napomáhají při rozhodování o další vzdělávací a profesní orientaci, při vstupu na trh práce. Jelikož průřezové téma Člověk a svět práce má velký společenský význam, hraje velkou roli při celkovém rozvoji osobnosti žáka, proto ho využíváme ve vyučovacím procesu.

„Má výrazný formativní charakter, neboť má pozitivně působit na postoje a hodnotové orientace mladých lidí. Posláním tohoto průřezového tématu je vybavit žáky takovými znalostmi a kompetencemi, které jim pomohou využít jejich osobní a odborné předpoklady tak, aby se úspěšně uplatnili na trhu práce, přizpůsobili se jeho změnám a dokázali samostatně budovat vlastní profesní kariéru“ (Szebestová, 2012, s. 55).

S ohledem na důležitost a šíři oblasti vzdělávání Člověk a svět práce, která pokrývá kariérové vzdělávání je potřeba neomezovat se v tomto ohledu pouze na jeden vyučovaný předmět. Oblasti, které by u žáků mohly rozvíjet CMS¹, je možno otevírat v téměř všech dalších předmětech. S ohledem na charakter CMS¹ je pak klíčové především průřezové téma Osobnostní a sociální výchova (Brabec, Kreislová, Zábranová, 2022, s. 24).

Hlavním cílem průřezového tématu člověk a svět práce je vybavit studenta kompetencemi a znalostmi, které využije pro uplatnění na trhu práce a pro budování své profesní kariéry. Za hlavní cíle můžeme považovat (RVP kuchař-číšník, 2007, s. 61; NÚV, 2022):

- vést žáky k tomu, aby si uvědomili zodpovědnost za vlastní život;
- zorientovat žáky ve světě práce jako celku, hospodářské struktury regionu;

¹ CMS (Career Management Skills) - dovednosti řízení vlastní kariéry. Moderní přístup ke kariérovému poradenství. Konceptualizuje jednotlivé prvky tak, aby s nimi mohl jedinec pracovat s ohledem na lepší vyrovnávání se se změnou a nejistotou, a posilovat tak svoji samostatnost. Základní kostra stojí na posloupnosti: sebepoznání – informace o trhu práce a vzdělávání – rozhodování a plánování – sebereprezentace. (Brabec, Kreislová, Zábranová, 2022, s. 35)

- vysvětlit žákům základní hlediska pracovního poměru, práv a povinností zaměstnanců a zaměstnavatelů;
- naučit žáky komunikovat písemně i verbálně s potenciálním zaměstnavatelem.

Vedle tématu Svět práce jako důležité zmíněné průřezové téma Osobnostní a sociální výchova, které má tři části (Jeřábek & Tupý, 2013):

- Osobnostní rozvoj;
- Sociální rozvoj;
- Morální rozvoj.

4.3.1 Realizace KP ve škole

Podle Szebestové (2012, s. 56) je průřezové téma Člověk a svět práce velmi rozsáhlé, a proto je vhodné ho rozložit do všech ročníků. Obsah vzdělávání stanovuje rámcově vzdělávací program, ale rozsah tematických okruhů a jejich rozložení je především v kompetenci managementu konkrétní střední školy, který se promítá ve školním vzdělávacím programu. Průřezové téma Člověk a svět práce je velmi rozsáhlé, jakým způsobem, v jakém rozsahu bude realizováno záleží na vedení školy a učitelů. Průřezové téma nejčastěji zařezujeme do těchto vzdělávacích předmětů: ekonomika, informační a komunikační technologie, cizích jazyky nebo občanské nauky. Cílem toho vzdělávání je seznamovat žáky se světem práce teoreticky, ale především prakticky, a to praktickým tréninkem dovedností potřebných pro osobní ale i pracovní život.

Aktivity v rámci učebních osnov (Szebestové, 2012, s.56-57):

Český jazyk: Žáci si procvičují verbální, ale i písemnou formu sebe představení, která je potřebná pro vstup na trh práce. Je potřeba, aby si žáci uvědomili, že znalost českého jazyka je důležitá pro osobní i pracovní život.

Občanská nauka, základy společenských věd: Žáci jsou vedeni k odpovědnému postoji ke své vlastní profesní budoucnosti a zároveň se osvojují si poznatky z oblasti práva.

Matematika: Žák řeší úkoly z finanční matematiky, tímto způsobem si prohlubuje znalosti o finanční gramotnosti. Při řešení jednotlivých úloh si žák osvojuje vytrvalost, důslednost a pracovní návyky, které jsou v pracovním životě důležitým aspektem.

Ekonomika: Žáci se formou aktivit či různých cvičení učí prezentovat svému potenciálnímu zaměstnavateli, seznamují se s možností podnikání v daném oboru. Zároveň jsou vedeni k ekonomickému myšlení a orientování ve světě práce (možnosti hledání zaměstnání).

Odborná praxe, odborný výcvik: Žáci v rámci odborného výcviku/praxe poznávají svět práce s ohledem na předpokládané uplatnění v oboru. Žáci si mohou vyzkoušet práci v reálných pracovních podmínkách k danému oboru, zároveň si osvojí pracovní návyky, seznámí se s požadavky zaměstnavatelů.

4.3.2 Změny z hlediska vzdělávání

„Díky automatizaci, robotizaci, globálnímu informačnímu propojování a rozvoji digitálních technologií se v příštích desetiletích významně změní většina pracovních míst, a to z hlediska vykonávaných činností. Do světa práce vstupují neustále nové digitální technologie, a to je jednou z příčin, proč se profese a povolání mění z hlediska obsahu (tedy potřebná odbornost a další), z hlediska procesů a způsobů, kterými jsou vykonávány“ (Kateřina Lichtenberková, 2020).

Po absolvování odborného vzdělávání a přípravy získávají absolventi kvalifikaci pro výkon konkrétního zaměstnání. Do zaměstnání vstupuje značný počet absolventů odborného vzdělávání a přípravy. Kariéerní dráha absolventů v dnešní době se stává více nelineární a nepředvídatelná. To může způsobovat, že mladí lidé čelí více nárokům a výzvám, když se vyrovnávají s přechodem ze školy do zaměstnání. Ve většině vyspělých zemích jsou absolventi odborného vzdělávání a přípravy vystaveni vyššímu riziku nezaměstnanosti, jelikož mají méně odborných a pracovních zkušeností, zároveň postrádají pracovní návyky požadované zaměstnavateli (Absolventi, 2021).

V rámci kontextu celoživotního učení je nutné s těmito změnami na trhu práce změnit i obsah kariérového vzdělávání (částečně i ekonomického vzdělávání). Mění-li se podstata jednotlivých povolání (tedy odbornost, technologie nebo proces jejich vykonávání), je tedy nutné tomu přizpůsobit výuku o nich, a i o světě práce jako celku. Je zapotřebí, aby byli učitelé a kariéroví (popř. výchovní) poradci tzv. „in“ to znamená, že musí pracovat s aktuálními informacemi. V tomto smyslu je důležité, aby žáci měli možnost kontaktu s praxí –jednak s odborníky z praxe, zároveň se učili používat digitální technologie v souvislosti s prací. V rámci výuky by měl být kladen velký důraz na týmovou spolupráci, žáci by měli řešit v rámci výuky týmové úkoly a projekty, v souvislosti s tím využívat digitální technologie (Kateřina Lichtenberková, 2020).

4.4 Kompetence absolventa

Kašparová (2012, s.72) tvrdí že „kompetence jsou souborem vědomostí, dovedností, postojů a hodnot, které jsou důležité pro osobní rozvoj jedince, jeho aktivní zapojení do společnosti a pracovní uplatnění“. Tento soubor kompetencí je univerzální a charakteristické jsou také přenositelné způsobilosti. Mezi ně radíme činnosti, které si žák neustále rozvíjí a využívá je v běžném životě i ve vyučovacích předmětech. Tyto kompetence si každý osvojuje a rozvíjí postupně po celý život, i když základ těchto kompetencí je položen již v žákově rodině (Kašparová, 2012, s. 72).

Podle Bělohlávka (a) (2016, s. 177) lze kompetence rozvíjet podle nedostatku povahy, a to formou vzděláváním, sebevzděláváním, E-learning (jedná se o modernější přístup vzdělávání), tréninkem dovedností, koučováním, mentorováním a dalšími.

„Vzdělávání v oboru směřuje v souladu s cíli středního odborného vzdělávání k tomu, aby si žáci vytvořili, v návaznosti na základní vzdělávání a na úrovni odpovídající jejich schopnostem a studijním předpokladům, následující klíčové a odborné kompetence“ (RVP kuchař-číšník, 2007, s.7; NÚV, 2022).

Klíčové kompetence pro obor gastronomie a kuchař-číšník (RVP kuchař-číšník, 2007, s. 7-10; NÚV, 2022):

a) Kompetence k učení

- kladný vztah k učení a vzdělávání;

- umět si vytvořit vhodné studijní prostředí a podmínky;
- uplatňovat různé způsoby práce s textem, umět vyhledávat informace;
- poslouchat, porozumět mluvenému projevu a umět si vytvořit poznámky;
- vědět o možnostech dalšího vzdělávání v daném oboru.

b) Kompetence k řešení problémů

- porozumět zadání úkolu, určit jádro problému, navrhnout způsob řešení problému;
- při řešení problému umět uplatnit metody myšlení (logické, matematické, empirické);
- využívat vědomosti a zkušenosti nabyté dříve;
- při řešení problémů umět spolupracovat s ostatními lidmi (členy týmu);

c) Komunikativní kompetence

- formulovat a obhajovat názory a postoje (např. na diskusích);
- dodržovat jazykové a stylistické normy i odbornou terminologii;
- umět porozumět odborné terminologii a pracovním pokynům v ústní i písemné formě;
- dosáhnout jazykové způsobilosti pro pracovní uplatnění;
- být motivován k prohlubování svých jazykových dovedností.

d) Personální a sociální kompetence

- umět odhadnout důsledek svého chování a jednání v různých situacích;
- umět si stanovit své cíle (osobní, zájmové, pracovní, životní);
- odpovědně plnit svěřené úkoly;
- přispívat k vstřícným mezilidským vztahům, vyhýbat se osobním konfliktům.

e) Občanské kompetence a kulturní podvědomí

- dodržovat zákony, respektovat práva druhých lidí;
- aktivně se zajímat o politické dění u nás i ve světě;
- uvědomění odpovědnosti za vlastní život a spoluodpovědnost za život a zdravý ostatních.

f) Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám

- uvědomit si význam celoživotního učení a být připraven vstoupit na trh práce;
- mít reálnou představu o platových a jiných podmínkách, umět je srovnat se svými představami;
- znát obecná práva pracovníků a zaměstnavatelů.

g) Matematické kompetence

- umět aplikovat matematické postupy při řešení praktických úkolů;
- využít znalosti o základních tvarech předmětů;
- provádět reálný odhad výsledků řešení dané úlohy.

h) Kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi

- umět pracovat s prostředky informačních a komunikačních technologií;
- učit se používat nové aplikace;
- umět získávat informace z internetových zdrojů.

Odborné kompetence pro obor gastronomie a kuchař-číšník (RVP kuchař-číšník, 2007, s. 7-10, NÚV, 2022):

b) Ovládat technologii přípravy pokrmů

- příprava pokrmů české, zahraniční kuchyně a racionální výživy;
- znát účel kritických bodů HACCP a umět je využít v provozu, dbát hygienickým předpisům
- bezpečně používat technologická zařízení v gastronomickém provozu.

c) Ovládat techniku odbytu

- umět používat vhodné formy obsluhy, vhodný inventář podle charakteru společenské příležitosti;
- společensky vystupovat a komunikovat s hostem v mateřském i cizím jazyce;
- dbát na upravenost svého zevnějšku, pracovní činnosti a pracovního prostředí.

d) Vykonávat řídicí činnosti ve stravovacím provozu

- sestavovat jídelní lístky a menu podle gastronomických pravidel;
- organizovat a zajišťovat zásobovací a odbytovou činnost;

- organizovat činnost pracovníků ve výrobě a odbytu.
- e) Vykonávat obchodně podnikatelské aktivity
- vyhledávat zdroje a informace o podnikání v jiných zemích EU;
 - sestavovat kalkulace výrobků, orientovat se v moderních formách prodeje;
 - vést provozní administrativu, evidenci surovin, výrobků a služeb.
- f) Dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci
- znát a dodržovat základní právní předpisy týkající se bezpečnosti práce a požární prevence;
 - umět poskytnout první pomoc při úrazu či náhlém onemocnění;
 - mít osvojené zásady a návyky bezpečné práce.
- g) Usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb
- chápat kvalitu jako nástroj dobrého jména podniku;
 - dodržovat stanovené normy a předpisy zavedené na pracovišti;
 - umět zohlednit požadavky klienta.
- h) Jednat ekonomicky v souladu se strategií udržitelného rozvoje
- absolvent by měl znát účel a užitečnost své práce a také její finanční ohodnocení;
 - efektivně hospodařit s finančními prostředky;
 - nakládat s materiály, vodou, odpady a energiemi šetrně k životnímu prostředí.

4.5 Realizace KP ve škole

Pro kvalitní poskytování kariérového poradenství je důležité, aby byly vytvořeny kvalitní materiální podmínky. Jedná se o prostor pro konzultace, vybavení, pomůcky, ale i finanční podmínky pro práci kariérového poradce, učitelů a ostatních členů pedagogického sboru. (Csirke, Müllerová ,2021)

Britská nadace Gatsby Foundation stanovila osm kritérií dobrého kariérového poradenství na škole (Brabec, Kreislová, Zábranová, 2022, s. 6):

1. Stabilní kariérní program: Na každé škole i učilišti by měl existovat program kariérového vzdělávání a poradenství přístupný a srozumitelný žákům, rodičům, učitelům, úřadům i zaměstnavatelům.

2. Práce s informacemi o kariérních možnostech a pracovním trhu: Všichni žáci i rodiče by měli mít přístup k informacím o dalších studijních možnostech, a o příležitostech na trhu práce.
3. Individuální přístup k potřebám žáků: Konzultace a asistenci je třeba přizpůsobit jejich individuálním potřebám. Kariérový program školy musí důsledně respektovat rovnost příležitostí a diverzitu žáků.
4. Propojení učiva s pracovním uplatněním: Všichni učitelé by měli poukazovat na možnost pracovního uplatnění probírané látky.
5. Kontakt se zaměstnavateli a zaměstnanci: Každý žák by měl mít možnost dozvědět se přímo od zaměstnavatelů, jakou nabízejí práci, co požadují, kterých dovedností si nejvíce cení. Kontakt může probíhat formou besed, mentoringu nebo spolupráce s firmami.
6. Zkušenosti z pracovišť: Každý žák by měl mít možnost osobně navštívit různá pracoviště, absolvovat exkurzi či praxi a práci si vyzkoušet, aby lépe pochopil, co která profese obnáší.
7. Kontakt s vyšším odborným a vysokým školstvím: Všichni žáci by si měli být vědomi celého spektra studijních možností, které se jim nabízejí.
8. Osobní/individuální poradenství: Každý žák by měl mít možnost poradenských konzultací s kariérovým poradcem, ať už interním, nebo externím, za předpokladu, že je řádně vyškolený. Konzultace by měli absolvovat všichni žáci, ale rozsah by se měl přizpůsobit individuálním potřebám.

Těchto osm kritérií funguje v britském vzdělávacím systému, tyto kritéria nelze zkopírovat do českého prostředí, ale můžeme se jimi inspirovat.

Podoba kariérového poradenství je v různých školách odlišná, proto je možné ho rozdělit na interní a externí (Brabec, Kreislová, Zábranová, 2022, s. 6).

4.5.1 Interní kariérové poradenství

Pro kvalitní poskytování kariérového poradenství je důležitá spolupráce kariérového poradce s výchovným poradcem, školním psychologem, příp. metodikem prevence. Nabývá to na významu především při zohledňování specifických potřeb žáků

a prevenci rizika předčasných odchodů ze vzdělávání. Prevence předčasných odchodů na začátku studia je v rukou zejména kariérových poradců, a hlavně v rukou rodičů a samotných žáků. Proto je důležité do poskytování kariérového poradenství zapojovat také rodiče. Předčasné odchody jsou skutečně nepodceňovaným problémem, svědčí i snaha o systematické změny ve vzdělávání na středních školách. Některé školy nabízejí žákům možnost nastoupit do maturitního oboru a ve třetím ročníku dobrovolně vykonat závěrečnou učňovskou zkoušku (Csirke, Müllerová, 2021).

4.5.2 Externí kariérové poradenství

V rámci externího kariérového poradenství probíhá spolupráce s důležitými aktéry v regionu. Škola má možnost obrátit se na pedagogicko – psychologickou poradnu, úřad práce, speciálně pedagogické centrum nebo sjednat externího kariérového poradce, který poskytuje své služby na volné noze, nebo může být zaměstnancem neziskové organizace. Dále je důležitá spolupráce s vyššími odbornými školami v regionu a vysokými školami, přičemž je pro obě strany prospěšné přemýšlet o jejich nových formách. Důležitá je také prezentace školy v regionu, do které je vhodné zapojit žáky. Dále může být z pohledu budoucnosti žáka užitečná prezentace střední školy jako centra dalšího vzdělávání. Cílem je propojení učiva s realitou světa práce. Vzhledem k důležitosti seznámení žáků s realitou světa práce doporučujeme spolupráce školy se zaměstnavateli a jejich zástupci. V rámci představování jednotlivých profesí je vhodné zahrnout do prezentace vedle požadovaného odborného vzdělání i diskusi o tzv. měkkých kompetencích, které jsou nutné k výkonu určité profese (Csirke, Müllerová, 2021).

4.6 Školní poradenské zařízení (vyhlášky, zákony)

Kariérové poradenství a poradenskou pomoc na SOŠ provádí výchovný poradce. Spolupracuje se školním metodikem prevence, a pokud škola disponuje školním psychologem, tak i s ním a s jeho konzultačním týmem (složen s vybraných pedagogů školy). Výchovný poradce se věnuje zejména kariérovému poradenství a integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (včetně žáků nadaných).

Pozice kariérového poradce je v současné době definována vyhláškou č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních v jejím aktuálním znění. Jsou zde zmíněny úkoly jednotlivých organizací, standardní činnost poraden pro děti a mládež, obsah služeb. Nařízení vlády č. 75/2005 Sb. o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků určuje rozsah působení kariérových poradců na školách, případně pedagogů. Kariérový příp. výchovný poradce má na starost přípravu a realizaci kariérového poradenství na škole, zároveň působí na škole jako podpora žákům při hledání budoucího zaměření vzdělávání a profesní orientace (Brabec, Kreislová, Zábranová, 2022, s 11).

Podle vyhlášky č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních v jejím aktuálním znění má kariérový/výchovný poradce na starost spolupráci mezi školou a zákonnými zástupci, předcházet všem formám rizikového chování, podporovat vzdělání u nadaných žáků, sociálně začleňovat a podporovat vzdělání u žáků z jiného kulturního nebo odlišného životního prostředí, dále poskytuje podpůrná opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, poskytuje informační, konzultační a poradenskou činnost žákům a metodickou podporu zákonným zástupcům (Zákony pro lidi, 2010).

Školní vzdělávací program, školní akční plán a zpracovaná strategie školy jsou klíčovými dokumenty, které upravují včlenění vzdělávacího obsahu a průřezového tématu týkajícího se kariérové volby a rozvoje klíčových kompetencí do ostatních předmětů. Podrobněji může být popis systému kariérového poradenství obsažen v plánu práce školního poradenského pracoviště. Dobře zpracovaný popis systému obsahuje cíle, očekávané výstupy kariérového poradenství, popis struktury, procesů a služeb kariérového poradenství, rozdělení práce a odpovědnosti zaměstnanců v rámci kariérového poradenství, plán profesního vzdělávání poradenských pracovníků, popis spolupráce mezi rodinou a školou, popis lokální sítě důležitých aktérů na tomto poli a jejich spolupráce a popis systematického vyhodnocování plánu (Brabec, Kreislová, Zábranová, 2022, s. 11-12).

4.7 Náplň práce kariérového poradce

„Kariérový poradce prostřednictvím kariérových technik, metod a postupů poskytuje poradenské služby, jejichž cílem je pomáhat a podporovat jednotlivce nebo skupiny osob v jakémkoliv věku při rozhodování v otázkách vzdělávání, profesní přípravy, volby zaměstnání a rozvoji kariéry v kterékoliv fázi jejich života.“ Mezi jeho pracovní činnosti lze řadit (Kariérový poradce, NSP, 2021):

- „Provádění základní kariérové diagnostiky a poradenství pro profesní přípravu, vzdělávání, rekvalifikaci a rozvoj kariéry klienta.
- Podpora klienta vedoucí k rozpoznávání a mobilizaci osobnostního a profesního potenciálu, rozpoznávání kariérních možností v případě plného zdraví i v kontextu znevýhodnění a postižení.
- Volba vhodných kariérových nástrojů k hodnocení a sebehodnocení klienta.
- Výcvik dovedností klienta k řízení kariéry a kariérnímu rozvoji.
- Využívání informací z prezentace služeb kariérového poradenství, veletrhů kariérových informací, příkladů dobré praxe a další.
- Poskytování aktuálních odborných informací o trhu práce klientům.
- Vyhledávání informací, jejich sdělování strukturovaným a srozumitelným způsobem, umožňující rozhodování klienta v další profesní dráze.
- Komunikace s partnery s relevantními poskytovateli kariérového poradenství v sektorech veřejném, neziskovém, soukromém a komerčním.“

Práce kariérního nebo výchovného poradce je podle Vendela (2008, s. 96) jedním z nejdůležitějších příspěvků celoživotnímu vývoji žáka, dospělého člověka.

Podle J. Emmethové (1997) existuje 6 oblastí vzdělávání, které poradce potřebuje:

- teorie kariérního vývoje;
- diagnostika;
- zdroje školských a kariérních informací;
- pracovní zkušenosti;
- programování v oblasti kariérního vývoje;
- dovednosti pro interview a kariérní poradenství.

Kariéroví poradci, učitele a další účastníci kariérového vzdělávání mají širší výběr výukových nástrojů, které mohou použít, a to díky dnešním digitálním technologiím. Mezi digitální formy výukových nástrojů je možné zařadit různé specializované portály, aplikace, elektronické databáze, audiovizuální materiály apod. I když začínají převažovat digitální formy, i tak se stále ještě používají pracovní listy a další „papírové“ učební pomůcky (Kateřina Lichtenberková, 2020).

Školní poradenské služby může poskytovat školní psycholog, školní speciální pedagog, výchovný/kariérový poradce, školní metodik prevence a pedagogů tvořící konzultační tým školního poradenského pracoviště (Kariérové poradenství a informace, 2001).

Při své práci kariérový poradce využívá zážitkové aktivity, poradenský rozhovor, poskytuje informace žákům, může využívat testy profesní orientace a další diagnostické nástroje, které slouží jako odrazový můstek na začátku rozhovoru se žákem. Tyto nástroje by neměly být využívány jako jediná podpora žáka při rozhodování. Vedle individuálního a skupinového kariérového poradenství poskytovaného kariérovým poradcem realizuje škola mnoho dalších činností, jejichž cílem je průběžně vzdělávat žáky v oblasti kariéry. Nazývá se to kariérovým vzděláváním a je to součástí kariérového poradenství v širokém slova smyslu. Škola ho realizuje ve spolupráci celého pedagogického sboru, popř. zapojením externích odborníků. Mezi kariérové vzdělávání je možné zařadit např. práci s portfoliem. Pojetí a realizace kariérového vzdělávání a poradenství žáků na přístupu každé školy (Csirke, Müllerová, 2021).

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část bakalářské práce se nejprve zaměřuje na charakteristiku SOŠ a vybraného oboru, na charakteristiku oboru Gastronomie a Kuchař – číšník. Následuje kvalitativní a kvantitativní šetření, u nichž jsou popsány metody, výběr respondentů, analýza, shrnutí a doporučení. Motivací vybrat si školu a obor Gastronomie byla skutečnost, že tento obor jsem studovala.

Škola i kariérová poradkyně udělili ústní souhlas se zpracováním údajů GDPR.

5 Charakteristika střední školy

Střední škola zemědělská a potravinářská, Klatovy (dále jen „SŠZPKT), sídlí v Klatovech v ulici Národních mučedníků 141.

Dříve se škola jmenovala Střední zemědělská škola, Klatovy, nyní Střední škola zemědělská a potravinářská, Klatovy. Jedná se o jednu z nejstarších škol svého druhu. Škola byla založena v roce 1872. Po celou svoji historii se snaží vychovávat a vzdělávat odborníky pro zemědělství, potravinářství a také odborníky v gastronomických oborech. Název školy Střední škola zemědělská a potravinářská, Klatovy, vzniklo sloučením Střední zemědělské školy, Klatovy, a Středního odborného učiliště potravinářského a služeb, Klatovy. Sloučením škol došlo k rozšíření nabídky studijních a učebních oborů vzdělávání, ale také o vzdělávání dospělých (SSZP, 2022). Na střední škole jsou nabízeny obory, viz Tab. 1.

Tabulka 1: Obory na SŠZP Klatovy

Studijní obory		
ŠVP	RVP	Forma studia
<i>Agropodnikání</i>	Zemědělství a lesnictví	Denní forma
<i>Ochrana přírody a prostředí</i>	Ekologie a ochrana životního prostředí	Denní forma
<i>Veřejnosprávní činnost</i>	Právo, právní a veřejnosprávní činnost	Denní forma

<i>Informatika a ekonomika v podnikání</i>	Ekonomika a administrativa	Denní forma
<i>Gastronomie</i>	Gastronomie, hotelnictví a turismus	Denní forma
Učební obory		
ŠVP	RVP	Forma studia
<i>Cukrář-výroba</i>	Potravinářství a potravinářská chemie	Denní forma
<i>Kuchař – číšník pro pohostinství</i>	Gastronomie, hotelnictví a turismus	Denní forma
<i>Kuchař</i>	Gastronomie, hotelnictví a turismus	Denní forma
<i>Pekař</i>	Potravinářství a potravinářská chemie	Denní forma
<i>Řezník-uzenář</i>	Potravinářství a potravinářská chemie	Denní forma
<i>Zahradník</i>	Zemědělství a lesnictví	Denní forma
<i>Zemědělec – farmář</i>	Zemědělství a lesnictví	Denní forma
Nástavbové studium		
ŠVP	RVP	Forma studia
<i>Podnikání</i>	Podnikání v oborech, odvětví	Denní i dálková forma

Zdroj: Vlastní zpracování dle webových stránek školy

SŠZPKT je rozdělena do dvou budov. Budova pro studijní obory (B1) se nachází v ulici Národních mučedníků 141, budova pro učební obory a nástavbové studium (B2) se nachází v ulici Šmeralova 197. Škola má v plánu vybudovat novou budovu pro učební obory, která bude na pozemku školy a zároveň bude průchozí s budovou pro studijní obory. Průchod v budovách by měl zlepšit bezpečnost učitelům při přecházení

z budovy B1 do budovy B2 a zároveň by celá škola disponovala na jedné adrese školy, což by bylo přehlednější nejen pro žáky, ale i pro veřejnost.

Škola disponuje mnoha zařízeními, která ztraktivňují vyučování, jsou to: autoškola, botanická zahrada, srub pro hospodářská zvířata, digitalizovaná meteorologická stanice, společenský sál, ekologická učebna, výukovou vinici a chmelnici, školní jídelnou, domovem mládeže, tělocvičnou a posilovnou, školním bufetem. V rámci výuky škola disponuje školní cukrárnou, pekárnou s prodejnou, gastroučebnou, školním hotelem, školní restaurací. SSZPKT se postupně stala Centrem celoživotního vzdělávání v potravinářských a navazujících oborech a Centrem odborné přípravy v zemědělských a ostatních oborech (SSZP, 2022).

Škola má dvěma kariérovými poradkyněmi a dvěma výchovnými poradci. Pozice kariérového poradce na škole vznikla v rámci nedávného projektu, do kterého se škola zapojila, do té doby tuto funkci zastávali výchovní poradci. Pozici kariérového poradce vykonává především Bc. Alena Kadlecová, která disponuje na studijních a učebních oborech. Druhý kariérový poradce je na internátu školy, a především organizuje aktivity pro ubytované žáky v rámci volného času.

Kariérová poradkyně připravuje a realizuje se žáky skupinové nebo individuální setkávání, které povede k objevování jejich zájmů, preferencí, předpokladů a vhodných směrů vzdělávání a profesní orientace směřující k výběru povolání při vstupu na trh práce. Kariérová poradkyně v rámci tématu Člověk a svět práce zařazuje do výuky různé aktivity pro přípravu vstupu na trh práce. Mezi tyto aktivity zařazuje především přípravu na pracovní pohovor, tvoření vlastního portfolia žáků, jak správně napsat strukturovaný životopis, uvědomění si svých chyb a nedostatků a další. Zároveň spolupracuje s Úřadem práce pro daný region, pedagogicko-psychologickými poradnami, krajskými institucemi, organizacemi a firmami pro realizaci tématu Člověk a svět práce a také k realizaci exkurzí.

Kariérové poradenství na škole je popsáno i ve výročních zprávách školy a v inspekčních zprávách České školní inspekce. V inspekční zprávě, která byla provedena v roce 2017, kdy náplň kariérového poradenství měl v kompetenci pouze výchovný poradce, jsou jako slabé stránky uvedeny právě absence individualizace

žáků ve výuce, slabý rozvoj osobnosti žáka. Kariérová poradkyně se snaží pomocí aktivit v rámci hodin rozvíjet osobnost žáka a také motivovat žáky.

Vzhledem k poslední epidemické situaci probíhala na škole převážně online výuka, tím byly možnosti KP a VP omezené. Kariérové a výchovné poradkyně působily jak v učebních, tak ve studijních a nastavbovém oboru. Systematicky prováděly informační činnosti žákům, které potřebovali v dalším studiu, koordinovaly činnost třídních učitelů a poskytovaly jim a ostatním učitelům metodickou pomoc při práci se žáky s diagnostikovanými poruchami učení či chování. KP a VP se zúčastnily i online Dne otevřených dveří SŠZP Klatovy, kde byly k dispozici pro dotazy rodičů i žáků školy, dále spolupracovaly dle potřeby s rodiči žáků nebo zákonnými zástupci, žáky a učiteli, a informovaly je o možnostech využití jejich služeb.

I vzhledem k předešlé pandemii se žáci zúčastnili různých přednášek, jako jsou: Poruchy příjmu potravy, Šikana a kyberšikana ať už prezenčně nebo online. VP se aktivně zúčastnily adaptačního kurzu pro 1. ročníky, KP se aktivně podílela na organizaci kurzu (Výroční zpráva, 2021).

Škola má navázáno mnoho kontaktů se sociálními partnery. Velmi kladné vztahy má škola se společností Úhlava, o. p. s.. Díky této spolupráci se vytvářejí a organizují vzdělávací semináře pro žáky školy, ale i pro širokou veřejnost. Škola je také členem MAS Pošumaví a tím získávají všichni zaměstnanci pozvánky na různé akce, semináře a školení. Dále je škola členem mnoha dalších společností např. PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, Asociace kuchařů a cukrářů ČR, Asociace hotelů a restaurací. Nově se stala členem Zemědělského svazu ČR a Agrární komory ČR.

Škola spolupracuje i s dalšími organizacemi v okolí, jako jsou: MASO WEST s. r. o., Pekárny a cukrárny Klatovy a. s., Drůbežářský závod Klatovy a. s., Wellness Hotel Centrál Klatovy, Hotel Rozvoj Klatovy, Úřad práce v Klatovech, Městský úřad Klatovy, základní školy, Klub seniorů Klatovy, Svaz invalidů Klatovy, Okresní ústav sociální péče v Klatovech, Diakonie ČCE v Klatovech a další instituce. Dále pak škola spolupracuje s Úřadem práce v Klatovech, Městským úřadem Klatovy. V některých těchto organizací žáci uskutečňují svoji praxi (Výroční zpráva školy, 2021).

Škola má své vlastní CENTRUM ODBORNÉ PŘÍPRAVY, které je v oblasti zemědělství, zahradnictví a potravinářství. Škola má také statut cvičné školy ČZU v Praze.

5.1 Metodika

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jakým způsobem vybraná střední škola realizuje kariérové poradenství v rámci průřezového tématu Člověk a svět práce.

Kvantitativní část průzkumu byla vedena formou dotazníkového šetření. Dotazník je způsob písemného kladení otázek a pomocí respondentů (osoby které vyplňují dotazník) dochází k získávání odpovědí. Dotazník je určen zejména pro hromadné šetření. Dotazník zadáváme v papírové nebo elektronické podobě (Gavora, 2000, s. 99).

Dotazníkové šetření probíhalo začátkem února 2022 a bylo zcela anonymní. Šetření probíhalo mezi končícími ročníky učebních a studijních oborů. Celkem se zúčastnilo 96 žáků střední odborné školy. Dotazník byl rozdán osobně v tištěné formě, skládal se z 19 položek, z čehož byly některé uzavřené, polouzavřené a některé otevřené s možností odpovědi vlastními slovy. Výsledky šetření byly shromážděny, graficky znázorněny a vyhodnoceny.

Kvalitativní část průzkumu byla provedena na základě provedeného rozhovoru. Rozhovor neboli interview nejčastěji probíhá kontaktně, ale může probíhat telefonicky nebo online. Rozhovor nám umožňuje hlouběji proniknout do určitého problému a umožňuje nám zachytit fakta. Jedná se o řízený rozhovor, který se skládá zejména z otevřených otázek (Gavora, 2000, s. 110).

Rozhovor probíhal s kariérovou poradkyní, působící na Střední škole zemědělské a potravinářské v Klatovech. Rozhovor se skládal z 9 položek a proběhl v lednu 2022 na půdě školy. Celý průběh rozhovoru byl zaznamenáván na papír a následně přepsán.

Dotazníkové šetření a rozhovor měl za cíl odpovědět na následující výzkumné otázky.

Výzkumné otázky pro dotazníkové šetření:

- Jak probíhá kariérové poradenství na dané škole?

- O jaký typ aktivit mají žáci zájem v oblasti kariérového poradenství?
- Znájí žáci kariérového poradce a jeho aktivity na škole?
- Jaké jsou potřeby žáků v oblasti kariérového poradenství?

Výzkumné otázky pro rozhovor kariérového poradce na škole:

- O jaký druh aktivit mají žáci zájem?
- Co za témata žáci nejčastěji s poradcem řeší?
- Jaké jsou potřeby poradce v oblasti dalšího rozvoje KP na jeho škole?

5.2 Dotazníkové šetření

Jednalo se o anonymní dotazník, který začátkem února 2022 vyplňovali žáci končících studijních a učebních oborů na SŠZP. Dotazník byl zcela anonymní a připraven klasickou tištěnou formou. Celkově obsahoval 19 otázek. Byly použity uzavřené, polouzavřené a otevřené otázky s možností vlastní odpovědi respondentů. Otázky v dotazníku byly položeny co nejvíce srozumitelně, stručně a jednoznačně. Doba vyplňování dotazníku byla v průměru 15-20 minut.

Výzkumný vzorek tvořili žáci končících studijních a učebních oborů SŠZP, kterých bylo celkem 96. Respondenti byli studenti oborů Gastronomie (3. a 4. ročník), Kuchař-číšník, Agropodnikání, Farmář, Cukrář.

Druhým nástrojem, který byl v praktické části využit k zjištění stavu poskytovaného kariérového poradenství, byl rozhovor s kariérovou poradkyní SŠZP Bc. Alenou Kadlecovou. Rozhovor obsahoval 9 otázek. Tyto otázky, včetně otázek pro respondenty dotazníkového šetření, jsou uvedeny v Příloze 1 (dotazníkové šetření) a v Příloze 2 (otázky pro výchovnou poradkyni).

5.3 Rozhovor s kariérovou poradkyní

Pozici kariérové poradkyně zastává na Střední škole zemědělské a potravinářské zkušená učitelka Bc. Alena Kadlecová, která na škole působí již několik let. Pozici kariérové poradkyně na škole vykonává necelé dva roky, a to díky vzdělávacímu projektu. V dřívějších letech působila jako kariérová poradkyně na základní škole při třídních schůzkách. Kromě kariérového poradenství se také věnuje výuce anglického

jazyka, ekonomiky, marketingu a managementu a zároveň má na starosti třídnictví druhého ročníku oboru Gastronomie. Rozhovor byl proveden 28.01.2022.

1) Jak na Vaší škole probíhá kariérové poradenství?

„Kariérové poradenství na naší škole vzniklo především v rámci projektu *Vzdělávání 4.0*. Snažím se, společně s výchovným poradcem, zařazovat různé aktivity do vyučovacích předmětů, se žáky končících ročníků každoročně navštěvujeme Úřad práce, během odborných praxí a odborného výcviku se snažíme pro žáky organizovat zajímavé semináře, workshopy s odborníky. Bohužel v minulém roce se tyto aktivity nekonaly vzhledem k epidemické situaci, doufám, že v tomto školním roce vše stihneme. Snažím se žákům naslouchat a vždy je navést správním směrem“

2) Kdo zajišťuje/ má na starosti kariérové poradenství u Vás na škole? Kolik "poradců" máte jako škola k dispozici? Kolik máte žáků ve škole?

„Dříve na škole působili pouze dva výchovní poradci. Pozice kariérového poradce vznikla až na základě projektu, který vznikl před necelými dvěma lety. Nyní škola disponuje dvěma kariérovými poradkyněmi a dvěma výchovnými poradci. První kariérová poradkyně Bc. Alena Kadlecová je především k dispozici žákům studijních a učebních oborů ve škole, druhá poradkyně je k dispozici všem ubytovaným žákům na internátu školy. Na škole je 508 žáků“.

3) Jaké formy a metody práce využíváte? Pracujete více individuálně nebo skupinově s žáky?

„Já osobně vyučuji u všech čtvrtých ročníků na studijních oborech, dále u nástavbového studia a u třech tříd třetích ročníků učebních oborů. Žáci se na mě mohou obracet buď ve vyučování nebo mimo vyučování v době konzultačních hodin, které probíhají jednou týdně v učebně. Snažím se se žáky pracovat individuálně i skupinově, řekla bych, že spíše převažuje skupinové poradenství. Skupinové poradenství především zařazuji do vyučovacích předmětů, zde si žáci zkusí např. napsat svůj strukturovaný životopis, stimulace pracovního pohovoru, práce s chybou, vyhledávání informací o oborech, uvědomení si svých vlastností, pomoc s letními brigádami. Individuální poradenství není na naší škole moc využívané, vychází

především ze skupinového poradenství. Týká se zejména žáků, kteří mají nižší prospěch a je potřeba např. změna oboru ze SOS na SOU, zde je také zapotřebí, abych spolupracovala i s ostatními vyučujícími daného žáka“.

4) Komu je kariérové poradenství určeno? Kdo je Vaším klientem?

„Kariérové poradenství je určeno, dá se říct, všem. Zejména ho ale využívají naši žáci, ale je otevřené rodičům i zaměstnancům školy.“

5) Jaké služby nabízíte? Popište Vaši nabídku. Jak Vaše služby propagujete, aby o nich potenciální klienti/žáci věděli?

„Poradenství je určené všem žákům studijních, učebních oborů, nástavbového studia. Zejména mé služby využívají nejvíce končící ročníky. S žáky pracuji jak individuálně, tak skupinově. Každý žák si po ukončení školy odnáší své vytvořené portfolio, které si tvořil v průběhu studia na škole, dále strukturovaný životopis, jak v českém, tak i cizím jazyce. Žákům jsem nápomocna při výběru dalšího vzdělávání a orientování se na trhu práce. Snažím se, aby si žáci uměli vyhledávat potřebné informace na internetových stránkách (ať už při výběru školy, nebo pracovní pozice). Výchovný poradce rozdává zejména žákům na studijním a nástavbovém oboru přehledy vysokých škol. S výchovným poradcem se podílím na organizaci seznamovacího pobytu 1. ročníků. Své služby se snažíme propagovat především při Dni otevřených dveří“.

6) Kdo tyto služby využívá? A proč?

„Poradenské služby využívají zejména končící ročníky. Končící ročníky potřebují pomoci s výběrem vysokých škol, zejména studijní obory, dále se to týká i třetích ročníků učilištního oboru. Tito žáci moc nevyžívají možnost dalšího vzdělávání, je to ojedinělé, proto se zde více zaměřuji na to, aby se žáci uměli orientovat ve světě práce, aby si uvědomili své odborné kompetence k jejich danému oboru a podle nich byli schopni se uplatnit na trhu práce“.

- Vedete si nějakou statistiku?

„Ano, vedu si statistiky jednotlivých konzultací, zároveň si s výchovnou poradkyní vedeme statistiky o předčasných odchodech žáků ze školy, přerušení a ukončení studia a o přestupech v rámci školy, jako např. pokud se žák ze studijního oboru rozhodne

přejít na učilištní obor, ale i přestupy z jiných škol. Zde se pak snažíme s výchovným poradcem kontaktovat školu a dozvědět se více o žákovi“.

- Kolik využívá žáků/rodičů...? Kterí žáci tyto služby nejvíce využívají a kdy?

„Větší zájem mají zejména ti žáci, kteří chtějí pokračovat ve studiu. Rodiče kariérové poradenství využívají ojediněle. Někteří učitelé (zejména mladší ročníky) využívají mé služby poradenství, a to především s výběrem aktivity do jejich vyučujícího předmětu. Nejvíce je poradenství využíváno ve vyučovací hodině, ale i po ní. Mám i konzultační hodiny, které jsou zejména individuální, a to 1-2 žáci týdně“.

7) Která témata/problémy řešíte nejčastěji? Prosím, konkrétně popište.

„Nejčastěji řeším studenty se slabým prospěchem, kterým je na základě konzultací doporučen přestup na učilištní obor, nebo na obor s jiným zaměřením. Se žákem si domlouvám individuální konzultační hodiny, abych zjistila vlastnosti a koníčky žáka, ojediněle si na konzultaci pozvu i rodiče. Dále řeším i opakování studia žáka, a to zejména díky vysoké absenci nebo velmi slabému prospěchu (povětšinou ne kvalifikace z více předmětů). V rámci našeho nástavbového studia spolupracuji i s našimi žáky (ojediněle), ale především se žáky škol, kde není nástavbové studium poskytováno (např. SOU Domažlice)“.

8) Kde získáváte novinky v oblasti kariérového poradenství?

„Jelikož na pozici Kariérového poradce nepůsobím moc dlouho, čerpám především z ročního vzdělávacího výcviku, který probíhá v Infokariéra v Plzni. Spolupracuji s Úřadem práce, s potencionálními zaměstnavateli v okrese. Díky vzdělávacímu výcviku jsem získala kontakty na kariérové poradce z různých škol, se kterými se snažím spolupracovat (viz. SOU Domažlice). K samostudiu využívám pravidelné měsíční časopisy zabývající se kariérovým poradenstvím“.

9) Vzděláváte se dále v oblasti kariérového poradenství? Jaké kurzy využíváte? Prosím, uveďte konkrétní kurzy či organizace.

„Ano, v rámci vzdělávacího výcviku v Infokariéra Plzeň, který je určen pro náš region. Tento vzdělávací výcvik právě absolvuji a ukončím ho v červnu roku 2022. Celý výcvik obsahuje jednou v měsíci přednášku, která pak navazuje na workshopy, dále

obsahuje skupinové práce a individuální práce. I když s poradenstvím začínám, snažím se své poznatky uplatňovat např. při skupinové nebo individuální práci se žáky. V rámci celého vzdělávacího výcviku mám možnost individuálních konzultací s mým mentorem, se kterým se snažím většinu mých aktivit se žáky konzultovat“.

Vyhodnocení rozhovoru

Z rozhovoru, který byl proveden s kariérovou poradkyní Bc. Alenou Kadlecovou, je jasný zájem o zlepšení kariérového poradenství na škole. I když je na pozici kariérové poradkyně, dá se říct krátce, snaží se dále ve své pozici vzdělávat a své poznatky se snaží převést do hodin formou aktivit. Myslím si, že škola by měla kariérové poradkyni zajistit svou „kancelář“, jelikož poradkyně má společnou sborovnu s dalšími šesti pedagogy. To si myslím, že není vhodné, zejména pak při individuálních schůzkách. Je dobré, že kariéroví poradci spolupracují s výchovnými poradci, kteří na škole působí řadu let. Z rozhovoru plyne, že na škole jsou k dispozici dvě kariérové poradkyně, které se zabývají problematikou kariérového poradenství. Poradkyně Bc. Alena Kadlecová, se kterou byl veden rozhovor, dodává, že kariérové poradenství řídí především ona sama. Kariérová poradkyně dále uvedla, že na škole jsou více preferovaná především skupinová poradenství, zejména v rámci vyučovacích předmětů. Dále poradkyně uvádí, že o individuální schůzky nemají žáci velký zájem, i ona sama dodala, že více preferuje skupinové poradenství. Poradkyně díky statistikám, které si vede, sdělila, že pokud individuální poradenství vychází především ze skupinového, týká se zejména žáků s nižším prospěchem, ojediněle se individuální poradenství týká volby dalšího vzdělávání nebo vstupu na trh práce. Na škole využívají služby především žáci, ojediněle rodiče a zaměstnanci školy. Kariérová poradkyně uvedla, že na škole jsou pořádány zajímavé semináře v rámci odborných praxí nebo odborného výcviku, workshopy s odborníky, návštěva Úřadu práce, zejména u končících ročníků. Kariérová poradkyně se snaží sebevzdělávat i ve volném času v rámci výcviku, ale i formou odborných časopisů na téma kariérové poradenství, dále se snaží spolupracovat s jinými kariérovými poradci jiných škol v rámci regionu.

5.4 Vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření

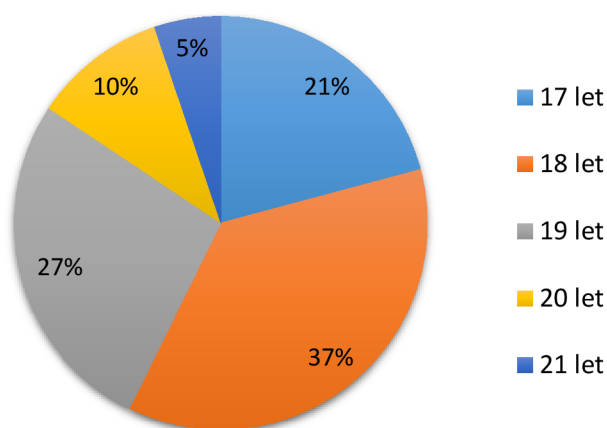
Následující podkapitola se věnuje grafickému zpracování dotazníkového šetření.

Dotazníkového šetření se celkem zúčastnilo 96 respondentů oborů Gastronomie (3. a 4. ročník), Kuchař-číšník, Cukrář, Agropodnikání, Farmář.

Všechny dotazníky byly platné.

Otázka č. 1 - Jaký je váš věk?

Graf 1 – Věk žáků

Zdroj: vlastní šetření

V prvním grafu je vyhodnocen věk respondentů. Vzhledem k tomu, že dotazníkové šetření probíhalo u končících učebních a studijních oborů, se nejvíce věk pohybuje mezi 18–19 rokem. Pouze 5 žáků bylo starší 20 let.

Otázka č. 2 - Jaké je vaše pohlaví?

Tabulka 2 – Pohlaví žáků (relevantní hodnoty)

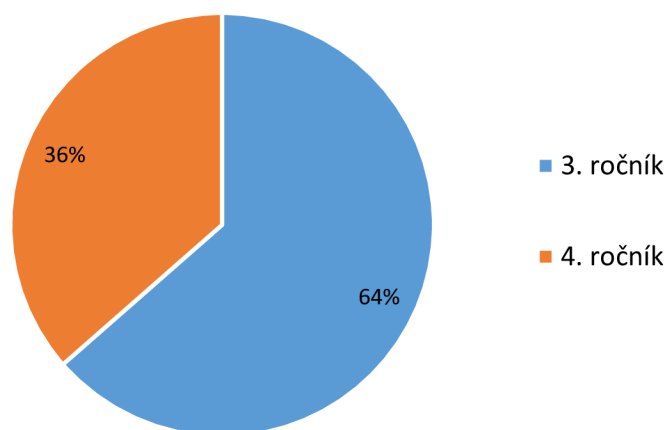
Dívek	61 %
Chlapců	39 %

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka 2 znázorňuje zastoupení dívek a chlapců mezi respondenty. Z tabulky vyplývá, že dotazníkového šetření se zúčastnilo více dívek 61 % (tj. 59) než chlapců 39 % (tj. 37).

Otázka č. 3 – V jakém jsi ročníku?

Graf 2 – Ročník žáka

Zdroj: vlastní šetření

V grafu je znázorněné procentuální zastoupení výzkumných ročníků. Více žáků je u 3. ročníků 64 % (tj. 61 žáků) a u 4. ročníků 36 % (tj. 35 žáků).

Otázka č. 4 – Studuješ?

Tabulka 3 – Rozdělení dle oboru (relevantní hodnoty)

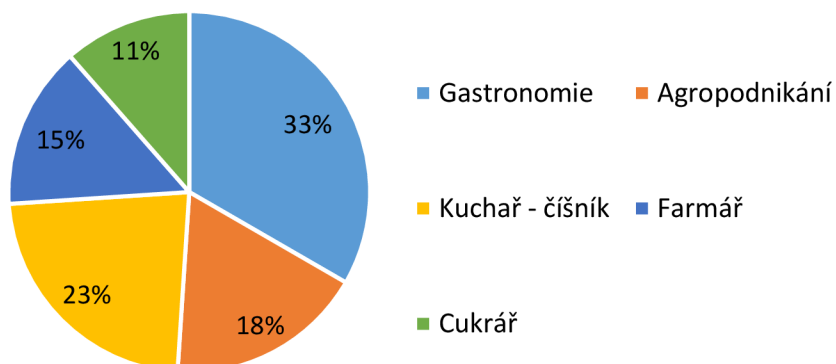
Učební obor	49 %
Studijní obor	51 %

Zdroj: vlastní šetření

V tabulce je znázorněn počet žáků k jednotlivým oborům. Z učebních oborů se dotazníkového šetření zúčastnilo 49 % (tj. 47 žáků). Ze studijních oborů 51 % (tj. 49) žáků.

Otázka č. 5 - Jaké je tvé zaměření oboru?

Graf 3 – Zaměření oboru žáka

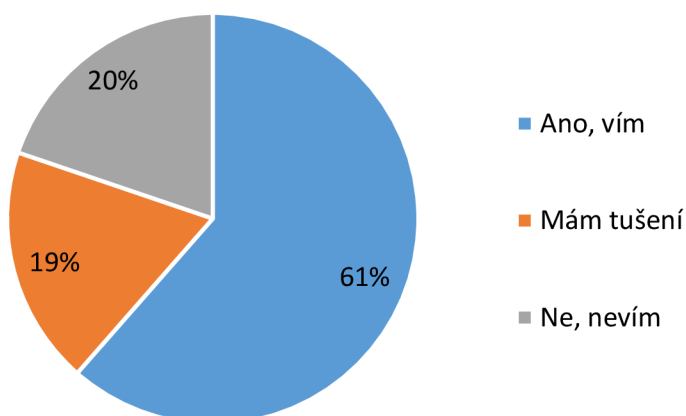

Zdroj: vlastní šetření

V grafu je znázorněno procentuální zastoupení žáků k jednotlivým oborům. Nejvíce se zúčastnilo žáků oboru Gastronomie 33 % (tj. 32 žáků), z toho se dotazníkového šetření zúčastnilo 14 žáků ze 3. ročníku oboru Gastronomie. Na druhém místě je obor Kuchař-číšník 23 % (tj. 22 žáků), dále žáci oboru Agropodnikání 18 % (tj. 17 žáků), dále obor Farmář 15 % (tj. 14 žáků). Nejnižší zastoupení žáků v dotazníkovém šetření bylo u oboru Cukrář 11 % (tj. 11 žáků).

Otázka č. 6 - Víš, co ti může nabídnout kariérové poradenství?

Graf 4 – Znalost žáků o nabídce kariérového poradenství

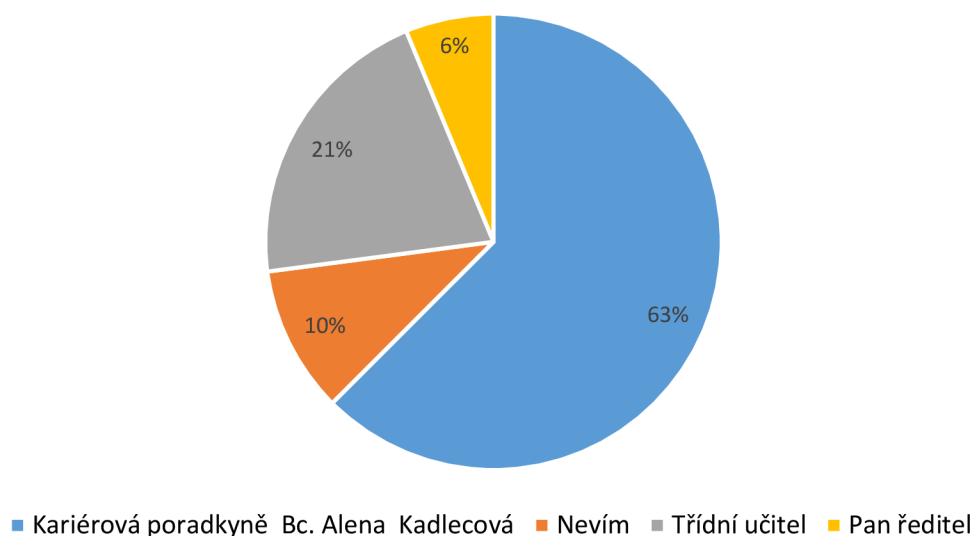
Zdroj: Vlastní šetření

Graf 4 znázorňuje znalost žáků o nabídce kariérového poradenství. Většina žáků 61 % (tj. 59 žáků) ví, co jim kariérové poradenství může nabídnout, 19 % (tj. 18 žáků) má tušení a 20 % (tj. 19 žáků) neví, co jim kariérové poradenství může nabídnout.

Většina žáků ví, co jim kariérová poradkyně může nabídnout, lze usuzovat, že je to způsobené tím, že kariérová poradkyně se snaží se žáky pracovat v hodinách, ale i mimo ně.

Otázka č. 7 - Víte, na koho se na vaší škole obrátit v otázkách výběru dalšího vzdělávání či vstupu na trh práce?

Graf 5 – Povědomí žáků o osobách působících na škole, které mohou žákovi pomoci při výběru dalšího vzdělávání či vstupu na trh práce

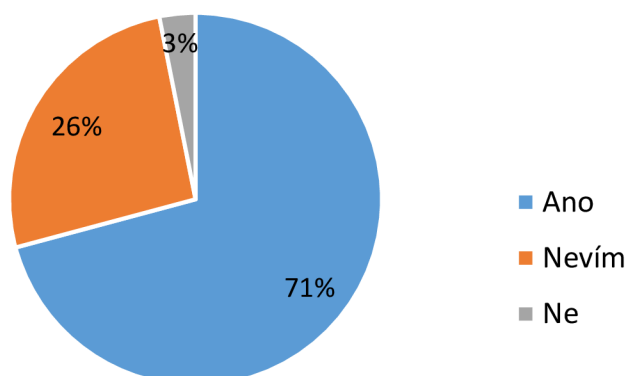

Zdroj: vlastní šetření

V grafu 5 je znázorněn souhrn odpovědí žáků o povědomí konkrétních osob působících na SŠZP, na které se mohou obrátit při výběru dalšího vzdělávání, či vstupu na trh práce. Z grafu vyplývá, že pouze 63 % (tj. 60 žáků) ví, na koho se mohou obrátit při výběru dalšího vzdělávání, či vstupu na trh práce, žáci uvedli kariérovou poradkyni Bc. Alenu Kadlecovou. Na třídního učitele by se obrátilo 21 % (tj. 20 žáků). Někteří žáci 10 % (tj. 10 žáků) neví, na koho by se ve škole měli obrátit. Pouze 6 % (tj. 6 žáků) by se obrátilo na ředitele školy. Z výsledků tedy vyplývá že 63 % ví na koho se obrátit, to poukazuje na to, že KP na škole probíhá. Také je vidět, že žáci mají důvěru ve svých třídních učitelích, což mohou způsobovat dobré vztahy ve třídě.

Otázka č. 8 - Probíhá na vaší škole kariérové poradenství?

Graf 6 – Kariérové poradenství na škole

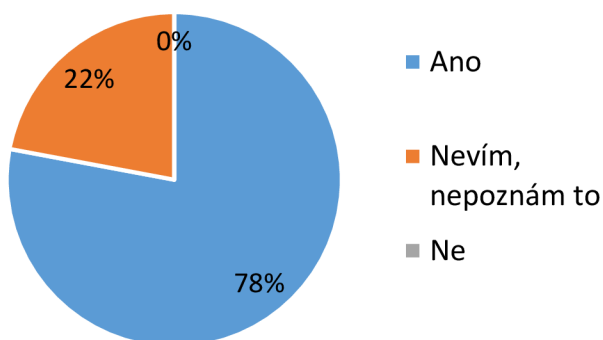

Zdroj: vlastní šetření

V otázce, zda probíhá na škole kariérové poradenství odpovídali žáci velmi dobře. Pouze 3 % (tj. 3 žáci) nesouhlasí s tím, že na škole probíhá kariérové poradenství. 71 % (68 žáků) potvrzuje, že kariérové poradenství probíhá, tento výsledek potvrzuje, že kariérová poradkyně na škole dělá svoji práci dobře. Pouze 26 % (tj. 25 žáků) neví.

Otázka č. 9 - Pokud jste v minulé otázce odpověděli „ano“, je vám kariérové poradenství poskytováno v rámci vyučovací hodiny?

Graf 7 – Poradenství v rámci vyučovací hodiny

Zdroj: vlastní šetření

Na tuto otázku odpovídalo pouze 68 žáků, protože v předchozí otázce odpověděli, že ví o průběhu kariérového poradenství na škole. Z výsledků této otázky plyne, že 78 % (tj. 53 žáků) souhlasí, že kariérové poradenství probíhá v rámci vyučování. Pouze 22 % (tj. 15 žáků) nepoznává kariérové poradenství v průběhu hodiny. Žádný z žáků ne zvolil odpověď ne.

Otázka č. 10 - Máte pocit, že Vám škola poskytuje dostatečné množství informací o dalším vzdělávání případně o vstupu na trh práce?

Tabulka 4- Pocit žáků o poskytování informací (relevantní hodnoty)

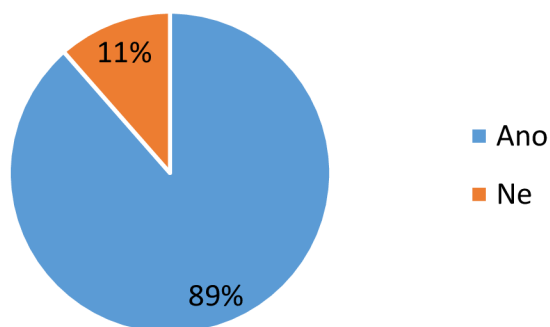
Mám potřebné informace o pracovním zařazení	18 %
Možnosti dalšího vzdělávání sděluje KP nebo VP	30 %
Nabídka prací a brigád v zahraničí	11 %
Ne, neposkytuje žádné informace	3 %
Nevím, nezajímám se	8 %
Schůzky v sále školy	6 %
Škola rozdává katalogy s VŠ	24 %

Zdroj: vlastní šetření

Tabulka 4 znázorňuje pocit žáků o poskytování informací o dalším vzdělávání, případně o vstupu na trh práce. Jako nejvíce, 30 % (tj. 56) žáků, uvedlo že možnosti dalšího vzdělávání na škole sděluje KP nebo VP. Jako druhé v pořadí je informace, že škola rozdává katalogy s VŠ, toto tvrzení uvedlo 24 % (tj. 45) žáků, a to pouze žáci studijních oborů. 18 % (tj. 35) žáků uvedlo, že mají potřebné informace o pracovním zařazení k jejich oboru. Do kolonky jiné napsalo 11 % (tj. 20) žáků, že škola poskytuje nabídku prací a brigád nejen v ČR, ale i v zahraničí, jako další uvedlo 6 % (tj. 12) žáků, že probíhají schůzky v sále školy, kde se mohou dozvědět více informací např. o možnostech dalšího vzdělávání nebo vstupu na trh práce. Pouze 3 % (tj. 6) žáků uvedlo, že škola neposkytuje žádné informace.

Otázka č. 11 - Zkoušeli jste na Vaší škole v rámci různých předmětů psát svůj životopis?

Graf 8- Psaní životopisu v rámci studia

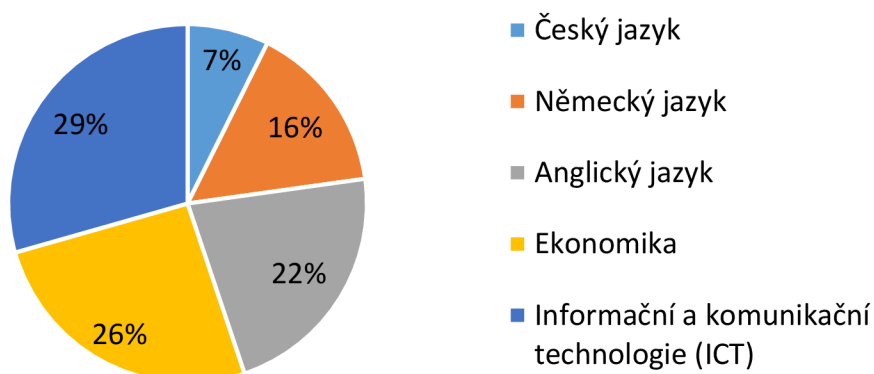

Zdroj: vlastní šetření

Většina žáků 89 % (tj. 85 žáků) uvedla, že si v rámci různých předmětů zkoušeli psát svůj životopis. Pouze 11 % žáků (tj. 11 žáků) napsalo, že si v rámci různých předmětů nezkoušeli psát svůj životopis.

Otázka č. 12 - Pokud jste v minulé otázce odpověděli „ano“, napište, v jakém předmětu to bylo?

Graf 9- Psaní životopisu v konkrétních předmětech

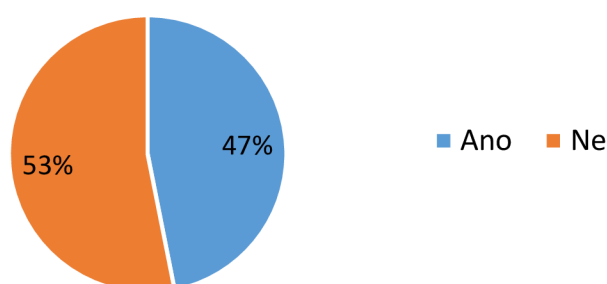
Zdroj: vlastní šetření

Na tuto otázku odpovědělo pouze 85 žáků, protože v předchozí otázce odpověděli, že v rámci předmětů si zkoušeli napsat svůj životopis. Na otázku, v jakých předmětech to bylo, žáci odpovídali takto: Většina 29 % (tj. 40 žáků) napsala, že svůj životopis si zkoušeli psát při předmětu Informační a komunikační technologie (ICT), dále 26 %

(tj. 35 žáků) uvedlo, že svůj životopis si zkoušeli psát v rámci předmětu Ekonomika. Dále uváděli, že svůj životopis si zkoušejí psát i v rámci cizích předmětů, jako je Anglický jazyk 16 % (tj. 30 žáků) a Německý jazyk 16 % (tj. 21 žáků). Pouze 7 % (tj. 10 žák) uvedlo předmět Český jazyk.

Otázka č. 13 - Kontaktovali jste někdy kariérovou poradkyni na Vaší škole? Svoji odpověď zdůvodněte.

Graf 10 – Kontaktování kariérové poradkyně

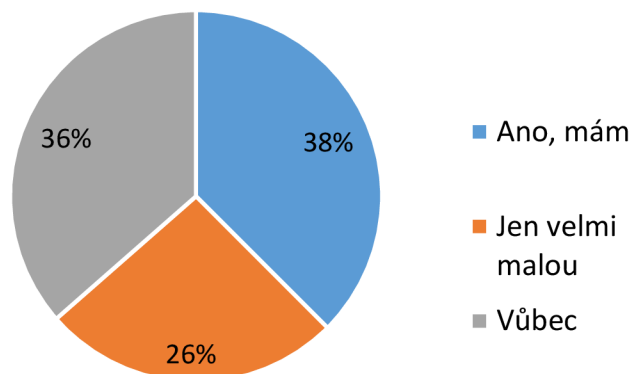

Zdroj: vlastní šetření

Na otázku, zda žáci kontaktovali kariérovou poradkyni odpovědělo 96 žáků. Většina žáků 53 % (tj. 51 žáků) odpovědělo, že nemají potřebu kontaktovat kariérovou poradkyni. Pouze 47 % (tj. 45 žáků) uvedlo, že kariérovou poradkyni kontaktovali především v rámci hodiny, z důvodu dalšího vzdělávání nebo vstupu na trh práce, dále konzultace ohledně přestupu na jiný obor v rámci školy nebo přestupu na jinou školu. Pouze 3 žáci uvedli, že s kariérovou poradkyni měli individuální schůzky z důvodu slabého prospěchu, pouze jeden žák napsal z osobních důvodů.

Otázka č. 14 - Máte představu o tom, jaké je platové (mzdové) rozmezí u oboru, které jste si zvolili?

Graf 11 – Představa o platovém (mzdovém) rozmezí

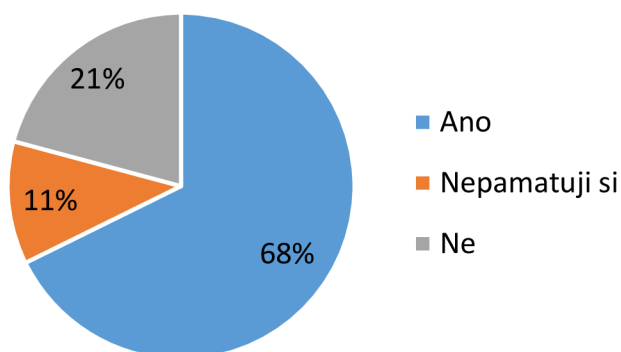

Zdroj: vlastní šetření

V grafu 11 je znázorněno, zda žáci mají představu o platovém (mzdovém) rozmezí u oboru, který si zvolili. Jasnou představu o platovém (mzdovém) rozmezí má 38 % (tj. 36 žáků), pouze 26 % (tj. 25 žáků) má velmi malou představu o platovém (mzdovém) rozmezí. Někteří 36 % (tj. 35 žáků) nemají vůbec žádnou představu o platovém (mzdovém) rozmezí jejich oboru.

Otázka č. 15 - Navštěvujete v rámci studia Úřad práce?

Graf 12 – Návštěva Úřadu práce

Zdroj: vlastní šetření

Během studia se žáci zúčastňují návštěvy Úřadu práce, této návštěvy se zúčastnilo 68 % (tj. 65 žáků). Pouze 11 % (tj. 11 žáků) si nepamatuje návštěvu Úřadu práce

a 21 % (tj. 20 žáků) uvedlo, že Úřad práce v rámci studia nenavštívili.

Otázka č. 16 - Jaké aktivity Vaše škola dělá, pro zlepšení Vaší profesní přípravy?

Tabulka 5- Aktivity pro zlepšení profesní přípravy (relevantní hodnoty)

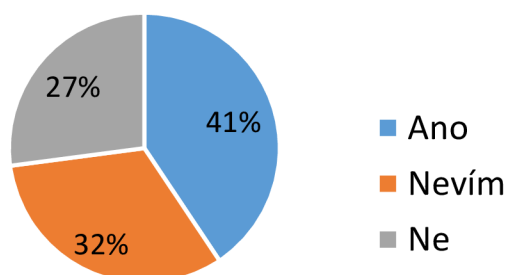
Besedy s odborníky v oboru	15 %
Odborné semináře k oboru	25 %
Exkurze do provozů jednotlivých oborů	11 %
Odborná praxe na smluvních pracovištích	36 %
Aktivity v hodině zaměřené na výběr povolání	11 %
Škola nedělá žádné aktivity	1 %

Zdroj: vlastní šetření

V tabulce 5 jsou znázorněny aktivity, které škola dělá pro zlepšení profesní přípravy žáků. Žáci měli možnost jedné nebo více odpovědí. Převážně všichni žáci 36 % (tj. 94) uvedli, že každý se účastní odborné praxe na smluvním pracovišti. Většina žáků učebních oborů 25 % (tj. 65) uvedlo, že škola organizuje různé vzdělávací semináře v oboru, žáci na studijních oborech 15 % (tj. 41) uváděli spíše besedy s odborníky v oboru. Převážně žáci zemědělských oborů 11 % (tj. 31) uvedli, že v rámci studia probíhají exkurze do provozů. Ještě menší počet žáků 11 % (tj. 30) uvedlo, že v rámci vyučovací hodiny probíhají aktivity zaměřené na výběr povolání. Pouze 1 % (tj. 2) žáků uvedlo, že na škole neprobíhají žádné aktivity.

Otázka č. 17 - Jsou tyto aktivity pro Vás přínosné?

Graf 13- Přínos aktivit

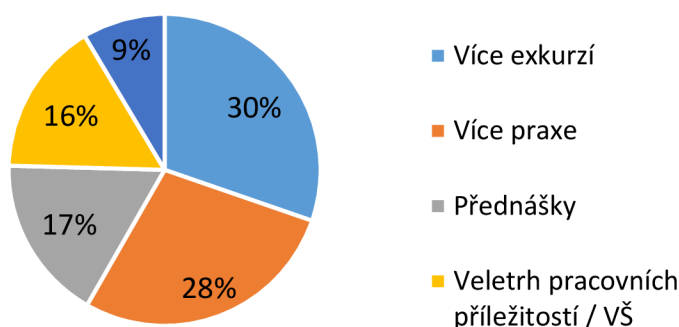

Zdroj: vlastní šetření

Graf 13 znázorňuje odpovědi žáků, zda jsou aktivity pro ně přínosné. 41 % (tj. 39 žáků) souhlasí s tím, že aktivity jsou pro ně přínosné, 32 % (tj. 31 žáků) neví, zda jsou pro ně aktivity přínosné. Pouze 27 % (tj. 26 žáků) uvedlo, že aktivity pro ně nejsou přínosné.

Otázka č. 18 - Co si myslíte, že by škola mohla dělat pro zlepšení přípravy pro Vaši budoucí profesní dráhu?

Graf 14- Zlepšení přípravy pro budoucí profesní dráhu

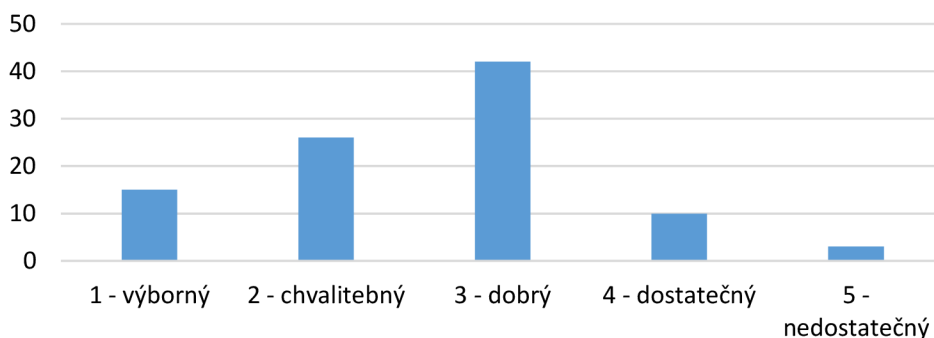

Zdroj: vlastní šetření

Více exkurzí v oboru by uvítalo 30 % (tj. 53 žáků), zejména žáci učebních oborů. Na rozdíl od žáků studijních oborů 28 % (tj. 49 žáků) by uvítalo více praxe. 17 % (tj. 30 žáků) by chtělo přidat více přednášek a 16 % (tj. 28 žáků) by se chtělo v rámci studia účastnit na veletrhu pracovních příležitostí / VŠ. Pouze 9 % (tj. 15 žáků) by přidalo více besed.

Otázka č. 19 - Na stupnici ohodnoťte Vaši spokojenost s kariérovým poradenstvím na Vaší škole.

Graf 15- Spokojenost s kariérovým poradenstvím na škole

Zdroj: vlastní šetření

Poslední graf znázorňuje spokojenost žáků s kariérovým poradenstvím na škole. Nejvíce žáků (tj. 42) hodnotilo kariérové poradenství na škole hodnotou 3 – dobrý. Na druhé pozici je hodnota 2 – chvalitebný, tu zvolilo pouze 26 žáků. Někteří hodnotí kariérové poradenství na škole 1 - výborně, to je ovšem jen malý počet žáků (tj. 15). Hodnocení 4 – dostatečný uvedlo 10 žáků. Pouze 3 žáci uvedli hodnocení 5 – nedostatečný.

5.5 Vyhodnocení výzkumných otázek

Dotazníkového šetření se celkem účastnilo 96 žáků Střední školy zemědělské a potravinářské v Klatovech.

Dotazníkové šetření mělo za úkol hledat odpovědi na tyto výzkumné otázky:

Jak probíhá kariérové poradenství na dané škole?

Z dotazníkového šetření uvedlo 71 % žáků, že na škole probíhá kariérové poradenství, a to zejména v rámci vyučovací hodiny. Kariérová poradkyně zahrnuje poradenství především do vyučovací hodiny, ojediněle individuálně. Škola se snaží pro žáky během studia připravovat různé vzdělávací aktivity, a to rozvíjí jejich odbornou a profesní kvalifikaci.

O jaký typ aktivit mají žáci zájem v oblasti kariérového poradenství?

Žáci uvedli, že v rámci studia navštěvují Úřad práce, kde žáci získávají další potřebné informace např. Co dělat, když ztratím práci, Kam jít po škole atd. Žáci také uvedli, že během studia mají odborné praxe na smluvních pracovištích, odborné semináře k oboru, besedy s odborníky v oboru, exkurze do provozů jednotlivých oborů (tuto aktivitu uvedli spíše žáci zemědělského zaměření) a dále žáci uváděli aktivity, které probíhají v hodině a jsou zaměřené na výběr povolání. V dotazníkovém šetření uvedlo 41 % žáků, že tyto aktivity jsou pro ně přínosné.

Znají žáci kariérového poradce a jeho aktivity na škole?

Kariérové poradenství je na škole poskytováno přímo kariérovou poradkyní. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 63 % žáků ví, na koho by se měli obrátit např. v otázkách dalšího vzdělávání či vstupu na trh práce. V rámci výuky si žáci zkoušejí psát svůj životopis, a to v různých předmětech. Nejvíce žáků uvedlo, že svůj životopis

si píšou u předmětu Informační a komunikační technologie (ICT), dále v předmětu ekonomika, anglický jazyk, německý jazyk a český jazyk. Žáci také uvedli, že možnosti dalšího vzdělání, či vstup na trh práce sděluje KP nebo VP, převážně žáci uváděli, že obdrží katalogy VŠ. Kariérová poradkyně také žákům nabízí možnosti prací a brigád jak v ČR, tak i v zahraničí.

Jaké jsou potřeby žáků v oblasti kariérového poradenství?

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 38 % žáků má představu o platovém (mzdovém) rozmezí jejich budoucího povolání, o 2 % méně žáků uvedlo, že nemají žádnou představu o platovém (mzdovém) rozmezí, zbytek žáků má jen velmi malou představu. Žáci by také chtěli zlepšit přípravu pro jejich budoucí profesní dráhu, a to zařazením více exkurzí zejména pro učební obory a studijní obory by potřebovali víc praxe, dále žáci uváděli, že by bylo potřeba zařadit mezi odborné předměty i více přednášek a besed. Žáci také uváděli, že by chtěli navštívit Veletrh pracovních příležitostí a VŠ. Hodnocení kariérového poradenství na škole žáky bylo průměrné lehce nadprůměrné.

5.6 Vlastní doporučení

Z rozhovoru, který byl veden s kariérovou poradkyní si myslím, že se snaží dělat maximum, když zohledním to, že na škole učí 3 předměty a zároveň má i třídnictví druhého ročníku oboru Gastronomie. Na škole se vyskytuje i druhá kariérová poradkyně, která má momentálně na starost volnočasové aktivity na domově mládeže. Z tohoto důvodu má kariérové poradenství na škole sama Bc. Alena Kadlecová.

Osobně si myslím, že by bylo dobré, aby se i druhá kariérová poradkyně více zapojovala do průběhu poradenství. Jelikož Bc. Alena Kadlecová nemá ještě hotový svůj vzdělávací výcvik v Infokariéra Plzeň, měl by být na škole prozatímně zkušený specialista na kariérové poradenství, což by ulehčilo práci Bc. A. Kadlecové a mohla by se v klidu věnovat vzdělávacímu výcviku.

Vzhledem k tomu, že kariérové poradenství je poskytováno převážně ve výuce, doporučila bych také více využívat individuální poradenství a zapojovat i rodiče žáků. A to převážně u studijních oborů, převážně u výběru dalšího vzdělávání. Řešením

by bylo určit dny a určitý čas, kdy bude kariérová poradkyně žákům a rodičům k dispozici.

Také bych doporučila škole, aby diskutovala se žáky více o kompetencích, které jsou potřeba pro aktivní profesní a osobní život. Vést žáky k uvědomování si svých silných a slabých stránek, hodnot a zájmů a umět s nimi pracovat a využívat je. To může probíhat formou aktivit během hodin nebo při přípravě portfolia či psaní motivačního dopisu např. v hodině ekonomiky.

Jako velmi vhodnou aktivitou, která byla zmíněna v rozhovoru s KP, je sestavování a vedení portfolia žáků během celého studia. Tato aktivita žáky podporuje v mapování, rozvoji a praktickém využívání jejich kompetencí.

Škola již od začátku školního roku zavedla pro žáky dobrovolné doučování odborných předmětů. Myslím, že je to velice prospěšné a nápomocné zejména žákům, kteří mají např. slabší prospěch. Toto doučování bych také zavedla i u odborného výcviku, zejména pro končící ročníky. Doučování by mohlo probíhat jednou týdně ve cvičné kuchyni, která se nachází přímo v budově školy a v posledních letech není plně využívána. Žáci by si zde mohli osvojovat dovednosti, které si při běžném provozu na pracovištích neosvojí.

V neposlední řadě bych se zejména u učilištních oborů více zaměřila na to, jak využívat techniku sběru informací o dostupných povolání, kde najdou další možnosti vzdělávání, jaké kroky udělat, pokud chci využít možnost dalšího vzdělání. U studijních oborů bych kladla větší důraz na další vzdělávání a více je motivovala, také bych zařadila více praxe. Také bych doporučila škole udělat si vlastní průzkum spokojenosti žáků s kariérovým poradenstvím na škole, to může škole pomoci s inovací KP na škole.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce na téma „Kariérové poradenství ve středním odborném vzdělávání“ bylo analyzovat poskytování kariérového poradenství na vybrané střední odborné škole. Bakalářská práce se skládá z teoretické a praktické části.

V teoretické části jako první proběhla rešerše literatury zabývající se problematikou kariérového poradenství. Jako první byly popsány základní pojmy kariérového poradenství, jako je kariéra, poradenství, kariérní zralost a další. V praktické části bylo provedeno kvantitativní a kvalitativní šetření. Výzkumné otázky byly odpovězeny a cíl práce splněn. Dále byly také zmíněny základní teorie kariérního vývoje a dále i novější jako je např. Konstruktivistická teorie, Super teorie atd. V teoretické části jsem se také zabývala tématem adolescence, a to především se zaměřením na charakteristické znaky adolescence, co je pro adolescenci typické a jak ji rozdělujeme.

Kariérové poradenství na škole probíhá zejména díky projektu, do kterého je škola zapojena a tím na škole vznikla i nová pozice kariérního poradce/poradkyně. Kariérová poradkyně na škole se stále vzdělává, ale i tak se ve své roli snaží dělat maximum. Kariérové poradenství na škole také probíhá díky průřezovému tématu „Člověk a svět práce“.

V praktické části jako první byla provedena charakteristika výzkumného místa a metodologie výzkumného šetření. Jako další byl proveden rozhovor s kariérovou poradkyní na škole, který byl přepsán a následně shrnut. Poté bylo provedeno dotazníkové šetření u končících žáků 3. a 4. ročníků učilištních a studijních oborů. Po dotazníkovém šetření bylo provedeno jednotlivé vyhodnocení a grafické znázornění dotazníkových otázek. Na základě vyhodnocení dotazníkového šetření bylo provedeno vyhodnocení výzkumných otázek. Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že 71 % žáků ví o průběhu KP na škole, což je velmi vysoké procento. I přesto, že žáci vědí o průběhu KP na škole, hodnotí spokojenost s poskytováním KP jako dobré až chvalitebné. Může to být způsobeno např. i tím, jaký mají žáci o studium zájem anebo zda je tyto aktivity baví. Dále byla škole navržena různá doporučení, která byla předána kariérové poradkyni. Výzkumné otázky byly odpovězeny a cíl práce splněn.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOTEMATICKÉ PUBLIKACE

BĚLOHLÁVEK, František (a). *Jak vybrat správného člověka na správné místo: úspěšný personální výběr*. První vydání. Praha: Grada, 2016. 182 stran. Manažer. ISBN 978-80-247-5768-1.

BĚLOHLÁVEK, František (b). *Osobní kariéra*. Praha: Grada, 1994. 109 s. ISBN 80-7169-083-X.

EMMETH, J.: *The Preparation of elementary schoolcounselors for career Development: What Exist, What is needed. Journal of Career Development*, 23 (3), 1997, s. 177-187.

FARKOVÁ, Marie. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017. 400 stran. ISBN 978-80-7452-130-0.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

HOLEČEK, Václav. *Psychologie v učitelské praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. 223 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3704-1.

INGLAR, Tron, Ellen BJERKNES, Reidun LAPPEN a Tov TOBIASSEN. *Učení & poradenství*. EU, ©2002. 96 s.

JEŘÁBEK, Jaroslav; TUPÝ, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2013. ISBN 80-7178-827-9.

KAŠPAROVÁ, Jana a kol. *Metodika tvorby školních vzdělávacích programů SOŠ a SOU. 1. upr. vyd.* Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012. 120 s. ISBN 978-80-87652-05-3.

KOHOUTEK, Rudolf. *Osobnost a sebepoznání studentů*. Brno: Cerm, 1998. 99 s. ISBN 80-7204-087-1.

LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2., aktualizované vydání Praha: Grada, 2006. 368 s. Psyché. ISBN 80-247-1284-9.

MACEK, Petr. *Adolescence*. 2., upr. vyd. Praha: Portál, 2003. 141 s. ISBN 80-7178-747-7.

PEAVY, R. Vance. *Sociodynamické poradenství: konstruktivistická perspektiva*. Praha: Dům zahraniční spolupráce pro Centrum Euroguidance, 2013. 274 s. ISBN 978-80-87335-55-0.

PRŮCHA, J. WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál 2003. ISBN 80-7178-772-8.

PÝCHOVÁ, Silvie et al. *Kariérové poradenství na každý pád*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. 110 stran. Řízení školy. ISBN 978-80-7598-604-7.

SZEBESTOVÁ, Zdeňka a kol. *Průřezová témata ve výuce žáků odborných škol. 2. díl, Člověk a životní prostředí; Člověk a svět práce*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012. 96 s. ISBN 978-80-87063-89-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. 531 stran. ISBN 978-80-246-2153-1

VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 224 s. Psyché. ISBN 978-80-247-1731-9.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

ABSOLVENTI, Středního odborného vzdělávání na trhu práce – co zvyšuje jejich šanci na získání zaměstnání, *Masaryk University. Masarykova univerzita* [online]. Copyright © 2021 [cit. 11.11.2021]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/en/research/publications/1696916>

BRABEC, KREISLOVÁ, ZÁBRANOVÁ, *Kariérové vzdělávání a cms, Vzděláním k úspěchu bez bariér* [online]. [cit. 2022-01-13]. Dostupné z: <http://www.infokariera.cz/sites/default/files/obsah/stranky/metodic-materialy/soubory/manualinfokarieraupraveno2.pdf>

CSIRKE Andrea, MÜLLEROVÁ Alice, *Rámcem pro rozvoj systému KP. Ikap II - Středočeského kraje* [online]. Copyright © [cit. 23.11.2021]. Dostupné z: https://ikap.kr-stredocesky.cz/files/uploads/centrum-metodicke-podpory-pro-karieroveporadenstvi/metodickyaterial//Ramec_System%20KP%20na%20S%C5%A0.pdf

INFOABSOLVENT, *Školní vzdělávací programy. Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce. Infoabsolvent.cz* [online]. Dostupné z: <https://www.infoabsolvent.cz/Rady/Clanek/7-0-13>

KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ A INFORMACE, *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)*. [online]. Copyright © 2001 [cit. 21.11.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/eqavet/12-karierove-poradenstvi-a-informace>

KARIÉROVÝ PORADCE] NSP.CZ. *Národní soustava povolání* [online]. Copyright © 2017 Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 21.11.2021]. Dostupné z: <https://www.nsp.cz/jednotka-prace/karierovy-poradce>

KATEŘINA LICHTENBERKOVÁ, *Pedagogicke.info: Člověk, svět práce a digitální technologie. Pedagogicke.info* [online]. Copyright © 2020 [cit. 28.09.2021]. Dostupné z: <http://www.pedagogicke.info/2020/11/katerina-lichtenberkova-clovek-svet.html>

KRUMBOLTZ'S THEORY, *Homepage :: Careers New Zealand* [online]. Copyright © 2021 [cit. 03.11.2021]. Dostupné z: <https://www.careers.govt.nz/resources/career-practice/career-theory-models/krumboltzs-theory/>

MŠMT ČR. *Kariérové poradenství*. [online]. [cit. 2021-07-14]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/karierove-poradenstvi>

MYMNCAREERS, *CAREERwise Education. Minnesota State CAREERwise* [online]. Copyright © 2021 [cit. 16.07.2021]. Dostupné z: <https://careerwise.minnstate.edu/mymncareers/english-learner/what-is-a-career.html>

PSYCHICKÝ VÝVOJ: OBDOBÍ PUBESCENCE, ADOLESCENCE, *Studium psychologie* [online]. Copyright © 2020 Všechna práva vyhrazena [cit. 04.09.2021]. Dostupné z: <https://www.studium-psychologie.cz/vyvojova-psychologie/6-pubescence-adolescence.html>

RÁMCOVÉ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY, *Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání)* [online]. Copyright © [cit. 22.09.2021]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/trvp>

RVP KUCHAR – ČÍŠNÍK 2007, NUV, *Národní pedagogický institut české republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání) 65-51-H01 Kuchař číšník.pdf*. [online]. Copyright © [cit. 13.01.2022]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/3798>

SSZP, *Střední škola zemědělská a potravinářská* [online]. [cit. 18.01.2022] Dostupné z: <https://www.sszp.kt.cz/>

SUPER'S THEORY, *Homepage :: Careers New Zealand* [online]. Copyright © 2021 [cit. 03.11.2021]. Dostupné z: <https://www.careers.govt.nz/resources/career-practice/career-theory-models/supers-theory/>

ŠANCE DĚTEM, *Výzvy a nástrahy adolescence. Homepage, Šance Dětem* [online]. Copyright © [cit. 04.09.2021]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/vyzvy-nastrahy-adolescence>

WALT DISNEY CITÁT. *Citáty slavných osobností: Největší sbírka citátů, myšlenek a aforismů* [online]. [cit. 2022-01-31]. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/308366-walt-disney-chces-li-byt-opravdu-uspesny-a-stastny-musis-dela/>

WATTS, A. G., 2009. *The relationship of career guidance to VET*. OECD [online]. UK: Cambridge [cit. 18.11.2021]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/education/innovation-education/44246616.pdf>

WHO, *World Health Organization* [online]. Copyright © [cit. 04.09.2021]. Dostupné z: https://www.who.int/health-topics/adolescent-health#tab=tab_3

ZÁKONY PRO LIDI – *Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění*. 72/2005 Sb. Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 15.03.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72#p1>

OSTATNÍ

VÝROČNÍ ZPRÁVA ŠKOLY, 2021. Jedná se o interní informaci, která je k dispozici na školním programu MS Teams.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Obory na SŠZP Klatovy

Tabulka 2 – Pohlaví žáků

Tabulka 3 – Rozdělení dle oboru

Tabulka 4 – Pocity žáků o poskytování informací

Tabulka 5 – Aktivity pro zlepšení profesní přípravy

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 – Věk žáků

Graf 2 – Ročník žáka

Graf 3 – Zaměření oboru žáka

Graf 4 – Znalost žáků o nabídce kariérového poradenství

Graf 5 – Podvědomí žáků o osobách působících na škole, které mohou žákovi pomoci při výběru dalšího vzdělávání či vstupu na trh práce

Graf 6 - Kariérové poradenství

Graf 7 – Poradenství v rámci vyučovací hodiny

Graf 8 – Psaní životopisu

Graf 9 – Psaní životopisu v konkrétním předmětu

Graf 10 – Kontaktování kariérové poradkyně

Graf 11 – Představa o platovém (mzdovém) rozmezí

Graf 12 – Návštěva Úřadu práce

Graf 13 – Přínos aktivit

Graf 14 – Zlepšení přípravy pro budoucí profesní dráhu

Graf 15 – Spokojenost s kariérovým poradenstvím na škole

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

atd. – A tak dále

ČR – Česká republika

EU – Evropská unie

KP – Kariérový poradce

např. – Například

o. p. s. – Obecně prospěšná společnost

SOŠ – Střední odborná škola

SOU – Střední odborné učiliště

SSZP – Střední škola zemědělská a potravinářská

tj. –To je

tzn. - To znamená

tzv. – Takzvaně

VP – Výchovní poradce

VŠ – Vysoká škola

GDPR – Obecné nařízení o ochraně osobních údajů

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Dotazník pro žáky

Příloha č. 2 – Otázky pro kariérového poradce

PŘÍLOHA Č. 1

Dotazník

Vážené respondentky, vážení respondenti, jmenuji se Barbora Haisová. Jsem absolventem Střední školy zemědělské a potravinářské v Klatovech a současným studentem 3. ročníku České zemědělské univerzity v Praze, kde studuji obor Poradenství v odborném vzdělání.

Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění tohoto dotazníku, který slouží jako podklad k mé bakalářské práci s názvem „Kariérové poradenství ve středním odborném vzdělávání“.

Dotazník je anonymní a jeho výsledky poslouží pouze k účelům mé bakalářské práce.

V každé otázce označte jen jednu Vámi zvolenou odpověď, pokud není uvedeno jinak.

Děkuji Vám za čas a ochotu při vyplňování dotazníku.

Barbora Haisová

1) Jaký je Váš věk

Nápověda k otázce: *Do prázdného místa napište svůj věk.*

.....

2) Pohlaví

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- žena
- muž

3) V jakém jste ročníku

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- 3. ročník
- 4. ročník

4) Studujete

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Učební obor
- Maturitní obor

5) Jaké je Vaše zaměření oboru?

Nápověda k otázce: *Napište své zaměření oboru.*

.....

6) Víte, co Vám může nabídnout kariérové poradenství?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Ano, vím.
- Mám tušení.
- Ne, nevím.

7) Víte, na koho se na Vaší škole obrátit v otázkách výběru dalšího vzdělávání či vstupu na trh práce?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď, pokud je odpověď jiná napište.*

- Kariérová poradkyně Alena Kadlecová
 - Nevím
 - Třídní učitel
 - Pan ředitel
 - Jiné
-

8) Probíhá na Vaší škole kariérové poradenství?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Ano
- Nevím
- Ne

9) Pokud jste v minulé otázce odpověděli „ano“ je Vám kariérové poradenství poskytováno v rámci vyučovací hodiny?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Ano
- Nevím, nepoznám to
- Ne

10) Máte pocit, že Vám škola poskytuje dostatečné množství informací o dalším vzdělávání případně o vstupu na trh práce?

Nápověda k otázce: *Napište, jaké informace Vám škola poskytuje, můžete vybrat nebo napsat jiné možnosti.*

Např.

- Škola rozdává žákům katalogy s možností navazujícího studia (VŠ).
- Škola pořádá seznamovací dny s vysokými školami.
- Možnosti dalšího vzdělávání nám sděluje kariérová poradkyně nebo výchovná poradkyně.
- Mám potřebné informace o pracovním zařazení k mému oboru.
- Nevím, nezajímám se o další vzdělání.
- Ne, škola neposkytuje žádné informace o dalším vzdělání.

Napište, jaké informace Vám škola poskytuje, můžete vybrat nebo napsat jiné možnosti.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10) Zkoušeli jste na Vaší škole v rámci různých předmětů psát svůj životopis?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Ano
- Ne

11) Pokud jste v minulé otázce odpověděli „ano“, napište, v jakém předmětu to bylo?

Nápověda k otázce: *Napište svou odpověď.*

.....

12) Kontaktovali jste někdy kariérovou poradkyni na Vaší škole? Svoji odpověď zdůvodněte.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď a svoji odpověď zdůvodněte.*

- Ano
 - Ne
-
-

13) Máte představu o tom, jaké je platové (mzdové) rozmezí u oboru, které jste si zvolili?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Ano, mám
- Jen velmi malou
- Vůbec

14) Navštěvujete v rámci studia Úřad práce?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Ano
- Nepamatuji si
- Ne

15) Jaké aktivity Vaše škola dělá, pro zlepšení Vaší profesní přípravy?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí. Pokud vyberete odpověď „jiné“ napište jaké aktivity to jsou.*

- Besedy s odborníky v oboru
 - Odborné semináře k oboru
 - Exkurze do provozů jednotlivých oborů
 - Odborná praxe na smluvních pracovištích
 - Účast na veletrzích pracovních příležitostí a dalšího vzdělávání
 - Prezentace firem ve škole
 - Různé aktivity v rámci vyučovací hodiny, zaměřené na výběr povolání
 - Škola nedělá žádné aktivity
 - Jiné
-
-

16) Jsou tyto aktivity pro Vás přínosné?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď.*

- Ano
- Ne
- Nevím, nepřemýšlel/a jsem nad tím

17) Co si myslíte, že by škola mohla dělat pro zlepšení přípravy pro Vaši budoucí profesní dráhu?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí.*

- Více exkurzí
- Více praxe
- Přednášky
- Besedy
- Veletrhy pracovních příležitostí/vysokých škol
- Brožury
- Jiné:

.....
.....
.....

18) Na stupnici ohodnoťte Vaši spokojenost s kariérovým poradenstvím na Vaší škole.

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď. Rozmezí stupnice 1- výborní, 2- chvalitebný, 3- dobrý, 4- dostatečný, 5- nedostatečný.*

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

PŘÍLOHA Č. 2

Otázky pro výchovnou poradkyni

- 1) Jak na Vaší škole probíhá kariérové poradenství?**
- 2) Kdo zajišťuje/ má na starosti kariérové poradenství u Vás na škole? Kolik "poradců" máte jako škola k dispozici? Kolik máte žáků ve škole?**
- 3) Jaké formy a metody práce využíváte? Pracujete více individuálně nebo skupinově s žáky?**
- 4) Komu je kariérové poradenství určeno? Kdo je Vaším klientem?**
- 5) Jaké služby nabízíte? Popište Vaši nabídku. Jak Vaše služby propagujete, aby o nich potenciální klienti/žáci věděli?**
- 6) Kdo tyto služby využívá? A proč?**
 - Vedete si nějakou statistiku?**
 - Kolik využívá žáků/rodičů...? Kterí žáci tyto služby nejvíce využívají a kdy?**
- 7) Která témata/problémy řešíte nejčastěji? Prosím, konkrétně popište.**
- 8) Kde získáváte novinky v oblasti kariérového poradenství?**
- 9) Vzděláváte se dále v oblasti kariérového poradenství? Jaké kurzy využíváte? Prosím, uveďte konkrétní kurzy či organizace.**